Obligāts kontroleksemplārs

VISU ZEMJU PROLETARIEŠI, SAVIENOJIETIES!

Literatura un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1949. G. 22. JANVARĪ Nr. 4 (210)

ĻEŅINU PIEMINOT

ANNA BRODELE

Paiet gadsimta ceturksnis, kopš nav vairs Ļenina. Bet šis laikmets tik pilns viņa eipas, viņa spēka, viņa ģenija, ka uz Mauzoleju mēs neejam kā uz kapu. Mēs aizejam no turienes, pabijuši īsu mirkli pie liela un dārga cilvēka, kurš iegrimis atpūtā, bet, liekas, arī miegā būdams, vērīgi seko dzīvei, kas pulsē apkārt. Viņš redz savu Maskavu — progresīvās cilvēces galvaspilsētu, redz Sarkano laukumu, pār kuru nāk ļaudis no visas pasaules tautām, lai ar godbijīgi atsegtām galvām ieietu Mauzolejā, lai pabūtu viņa tuvumā. Nevar būt miris cilvēks, kura domas un vārds kā nedziestoša uguns deg pāri visai planetai. Un jo tālāk aiziet gadi no Ļenina nāves, jo spilgtāk un varenāk atmirdz viņa dzīvība, viņa taisnība.

Tā ir taisnība, kas izved padomju zemi caur darbu un kauju laukiem kā uzvarētāju. Tā ir Ļenina taisnība, tas ir viņa spēks, ar kuru mēs droši un pašlāvīgi raugāmies savā rītdienā.

Ļenins ir miris, bet dzīvo Ļenina-Staļina partija. Tas nozīmē, ka dzīvo Ļenina dvēsele, viņa mūžīgais ciņas gars, viņa ģenija prāts un trauksme uz priekšu. Dzīvo Ļenina ugunīgi tīrā etika, dzīvo viņa augstās morales prasības pret padomju cilvēku.

Bet padomju morale jau sen pārauguši mūsu valsts robežas — tā kļuvusi par visas cilvēces nākotnes morali, un velti pret to bezcerīgā ciņā sacelas pasaules tumšie spēki.

Mūsu morale kā varens vilnis cel katru cilvēku uz augšu, uz gaismu, uz laimi. Tā iznīcina cilvēkā zemiskumu un egoismu, viltību un liekēdību. Tā iemāca mīlēt un godāt darbu, pacelties pāri nacionalai aprobežotībai, māca tautu draudzību, kas vienīgā nodrošina cilvēces laimi un progresu. Mēs neprasām no cilvēka viņa rasi un tautību, nemēram galvas kausus un nepētam nagu toni — mēs vērtējam katru pēc viņa spējām un darba. Vai tādēļ gan brīnums, ka ļaudis, kuri iebrauc Padomju Savienībā no kapitalistiskām valstīm, jūtas kā uz brīdi izrāvušies no trako nama?

Ko gan pasaules reakcija var stādīt mums pretī? — Savus mežoņu tikumus, tautu un rašu naidu, garīgo aprobežotību un cilvēkēdēju morali; savas nabaga skrandas, ko vēl sauc par demokratiju; savas bailes no progresa, savu nelietību.

Kapitalistiskā pasaule nespēj vairs noslēpt savu netīro seju. Gaisma, kas aizvien spožāka ataust socialisma zemē, kā skarbs prožektors krīt pāri okeaniem tieši reakcijas sejā, un tā stāv visas cilvēces priekšā atbaidoša un plēsīga. Nekur tā vairs nenoslēps savas asinainās rokas. Arī uz tām krīt gaisma. Un slepkava vairs nevar tēlot labdarīgu onkuli, kaut šī loma tam ļoti izdevīga un tīkama, visi redz, ka viņš slepkava. Tagad tas žvadzina ieročus un fantazē atkal par to pašu liktenīgo spēli, ko daudzi pārms viņa jau zaudējuši un kas aizvien tiks zaudēta.

Bet socialisma zeme iet mierīgi uz priekšu. Drošu roku to vada diženais cilvēks, kurš pie Ļenina zārka deva zvērestu, ka mēs sargāsim padomju zemi kā acu raugu, ka mēs celsim tās spēku un varenību, ka aizvedīsim to līdz gala mērķim — komunismam.

Ļenins var mierīgi gulēt savā Mauzolejā. Padomju tauta svēti un neatlaidīgi pilda zvērestu. Viņa nosargāja un vienmēr nosargās savu Dzimteni. Katrs ienaidnieks var būt pārliecināts: ja viņš piedurs mums savu roku, viņš pazaudēs to.

Ļenins var mierīgi gulēt savā Mauzolejā. Viņam pāri nemitīgi aug rūpnīcu sirenu simfonija, spēcīgi tērauda zirgi iet pa milzīgiem laukiem. Tālā ziemeļu tumšā iedegas jaunu pilsētu spožās acis, tuksneši zied un atnes zemei brīnišķus auglus. Padomju cilvēks pārveido dabu. Krāšņi dārzi virzās uz ziemeļiem, sausajos stepju klajumos paceļas mežu masīvi, un pāri mūžam izslāpušai zemei līst auglīgs lietus. Bagātas ražas padomju zeme sniedz saviem saimniekiem. Nemitīgā darba uzvaru degsmē iet mūsu lielā laikmeta dienas.

Ļenins var mierīgi gulēt savā Mauzolejā. Toreiz, trīsdesmit gadus atpakaļ, kad izpostītā zemē dibinājās pirmās padomes, baigajās intervences dienās, kad cilvēki pārtika no piecdesmit gramiem maizes, kad savilkās baltgvardu ielenkuma loks — jau toreiz Ļenina gaišās acis droši raudzījās tālajā komunismā. Jau toreiz viņš skaidri redzēja lielo mērķi un ar paceltu roku rādīja ceļu uz to. Vairāk kā trīsdesmit gadus padomju ļaudis gudrā Staļina vadībā iet šo ceļu, iet ar ciņām, ar varonīgu darbu, ar uzspiestām kaujām. Un ne soli tie nav novēršušies no šī ceļa, ne mirkli nav izlaiduši no acīm mērķi, kurš droši tuvojas.

Divdesmit piecus gadus atpakaļ, kad mira Ļenins, Latvija no Padomju Savienības šķīra robežu žogs. Bet taču pirms tam Ļenins bija staigājis pa Rīgas ielām un sarkanie latviešu strēlnieki bija stāvējuši Ļenina sardzē, ar to apliecinādami revolucijas vadonim savas tautas mīlu un uzticību.

Baltās Latvijas laikā, kad buržuaziskā valdība un tās piedēkļi socialdemokrati rīkoja negantu naida un melu kampaņu pret strādnieku valsti, latviešu tauta saglabāja savās sirdīs svētu un neskārtu uzticību padomju varai. Ar šo uzticību un cerību, ka nāks diena un kritīs mākslīgie robežu žogi, Latvijas darba tauta izcieta garos nīkuļošanas un nebrīves gadus.

Jaunā Padomju Latvija jau aizmirsusi, ka nedaudz gadus atpakaļ Rīgas ielās drūzmējās izmisuši bezdarbnieku bari, kurus mīdīja zirgiem un sita ar gumijas rungām. Aizmirsti tukšie fabriku korpusi, kurus lēnām saēda laika zobs. Tagad šie korpusi pilni ar mašīnām un varenu darba troksni, Latvijas ostas atkal priecīgi sagaida kuģus ar vērtīgām kravām, un bagāta raža nobriest pirmo kolchozu tīrumos. Droši mēs sastopam katru nākamo dienu, jo zinām, ka tās atnāk viena par otru gaišākas, pilnākas un spilgtākas. Nekad tās vairs neslieksies uz leju, uz pagurumu, uz panīkumu, bet nemitīgi ies uz augšu, nemitīgi kāps kalnā.

Un šodien, kad paiet divdesmit pieci gadi bez Ļenina, mēs nevaram iedomāties cēlāku pieminekli viņam savā zemē, kā to, ka solīsim atdot visus spēkus, lai piepildītu Ļenina novēlējumus, lai padarītu savu lielo Dzimteni aizvien stiprāku un neuzvaramāku.

Mēs nevaram iedomāties viņam cēlāku pieminekli, kā to, ka centīsimies izaugt savās domās un jūtās par tādiem īstiem cilvēkiem, kādus vēlējās redzēt Vladimirs Iļjičs — par ļoti godīgiem, ļoti biedriskiem un ļoti principiāliem cilvēkiem. Lielā Staļina vadībā soļojot uz komunismu, mums jākļūst tā cienīgiem.

Mēs Ļeņina pasauli ceļam

ARVĪDS GRIGULIS

1924. gadā 21. janvārī cilvēci ķēra viens no vislielākiem triecieniem — nomira Ļenins. Reakcija visā pasaulē gavilēja. Cilvēces brīvības armijas lielākais ģenerālis bija kritis kaujā. Vai pulki spēs pastāvēt un cīnīties bez viņa?

Bet dažkārt tieši šādos brīžos, kad reakcijai uzvara šķiet tuva, vēstures patiesība visbriesmīgāk smejas par pašu reakciju. Lai atceramies tikai lielā krievu dzejnieka Puškina noslepkavošanu. Likās, ka krievu kulturas dzīvē iestāsies ilga un baiga nakts bez jebkāda gaismas stara. Bet slepkava vēl nebija paspējis nomazgāt savas rokas, kad pie krituša dzejnieka kapa atskanēja jauns vārds — Ļermontova vārds, kas nesa tālāk dekabristu nemieru vēju apšalkoto karogu un nodeva to revolucionaro demokratu rokās.

Ļenina nāves dienā reakcija dabūja vēl nāvējošāku triecienu. Majakovskis savā poēmā «Vladimirs Iļjičs Ļenins» saka, ka Markss bija Ļenina vecākais brālis. Bet visu Ļenina ciņas ceļu viņam blakus bezbailīgi stāvēja viņa otrs, jaunākais, brālis Staļins. Un jau dažas dienas pēc Ļenina nāves — 26. janvārī, Vissavienības II Padomju kongresā biedrs Staļins dod zvērestu glabāt un izpildīt Ļenina novēlējumu.

Nekad, kopš pastāv pasaulē zvērests jēdziens, nevienš zvērests nav izpildīts tādā patiesības apgarotībā, kā šis lielais Staļina zvērests. Jau veselu gadu simta ceturksni padomju tauta ir gājusi pa Ļenina ceļu — Staļina vadībā. Tas ir nepārtraukts ļeņinisma uzvaras ceļš. Visas pasaules reakcijas spēki dreb šausmās, klausoties padomju tautas uzvaras soļos.

Markss un Engelss Komunistiskās Partijas Manifestu sāk ar vārdiem: «Pa Eiropu klīst rēgs — komunisma rēgs». Šodien pasaules stāvokļa vērtējums jāsāk jau citādi: «Visi ceļi ved uz komunismu». Padomju tautas uzvaras spēks visās dzīves nozarēs ir tik liels, ka tas kļūst par gaismas un spēka avotu visiem pasaules darba ļaudīm ciņā pret reakcijas spēkiem. Šodien pasaulē vairs nav tādas vietas, no kurienes nebūtu ieraugāma Kremļa rubinsarkanā zvaigzne.

1900. gada decembrī ārzemēs iznāca Vskrievijas revolucionarò marksistu avīze — ļeņiniskā «Iskra» («Dzirkstele»). Zem laikraksta virsraksta bija epigrafs: «No dzirksteles iedegsies liesma.» Un tiešām, no Ļenina aizdegtās «Iskras» iedegās vēlāk lielā revolucionarā ugunsgrēka liesma, kas nodedzināja līdz pamatiem muižnieku carisko monarchiju un buržuju varu. Šodien šī dzirkstele deg Kremļa tornu smailēs, un tai jau ir saules spēks. Tā apgaismo ceļu lielajās padomju tautas ciņās par pasaules pārveidošanu komunisma garā.

Ļenina atspulgu teorijā, kas ir visas literaturzinātnes pamats, starp citu, ir atziņa par to, ka cilvēka domāšana vispār nav iespējama bez domātāja aktīva gribas momenta — iedarboties uz pasauli. No šejienes rodas iespēja pazīt īstu padomju cilvēku. Ja kāda cilvēka domāšana, un līdz ar to visa viņa dzīve, ir savienota ar aktīvu gribu — iedarboties uz pasauli, pārveidojot to komunisma garā, tad šis cilvēks ir padomju cilvēks, tas ir Ļenina-Staļina audzes cilvēks.

Pārveidot pasauli komunisma garā, tas ir mūsu lozungs, kas skar ikviena padomju cilvēka dzīvi, jo skar ikviena padomju cilvēka darbu, vienalga, vai šis darbs būtu darbs mūsu ikdienas solī, vai arī aptveroši izteiktu lielos, grandiozos padomju valsts plānus, vai arī skartu zinātnes noslēpumainās un sarežģītās dzīles.

Skaists piemērs tam ir Mičurina patiesības uzvara bioloģijā. Viens, ieslēdzies savā dārzā, strādāja lielais zinātnieks kapitalistiskā iekārtā. Zinātnes uzvaras ceļu aizsprostoja reakcija, dievu un citu ērmu veidā. Tikai Ļenins nojauca Mičurina dārza šauro žogu un par lielā zinātnieka dārzu pārvērta visu plašo padomju zemi. Mičurina skolnieki šodien jau ir veikuši brīnumus. Tālos ziemeļos zied ābeles un dod bagātas ražas; uz viena stiebra vilno vesela vārpu sauja un dara smagus kolchoznieku apcirknus. Dabas noslēpumi atveras un padodas padomju cilvēka prātam.

Kopš pastāv cilvēce, lielas dabas parādības nepaklāvās cilvēka spēkam. Spīdēja saule, lija lietus, nāca sausums, neatkarīgi no cilvēka spēka un nerēķinādīja katastrofas cilvēku dzīvē. Viena no vissenākām un visjaunākām katastrofām ražošanā ir sausums. Sausuma briesmas jau no senseniem laikiem ir pazīstamas arī daudzos padomju zemes novados.

1948. gada 20. oktobrī padomju cilvēks pieteica grandiozu uzbrukumu sausumam attiecīgajos savas zemes novados. Šajā dienā PSRS Ministru Padome un VK(b)P Centrālā Komiteja pieņēma grandiozo plānu par apmežojumu joslām, zālāju sējumiem un ūdens baseinu ierīkošanu.

Līdz šim vēl cilvēces vēsture nezina tik grandioza plāna lauksaimniecības attīstībai. Vienīgi padomju cilvēkam tāds plāns ir pa spēkam. Jau pirmie tā realizacijas sasniegumi apliecina padomju cilvēka — dzīves pārveidotāja — spēku. Dabas spēkiem ir jāatkāpjas leņiniskā cilvēka — komunisma cēlāja priekšā.

Vēl viens no lielākajiem cilvēces ienaidniekiem ir tumsa. Saulei norietot iestājas nakts un cilvēks šķietas nevarīgs bez gaismas. Jau tūkstošiem gadu cilvēks nevarīgi cīnās ar tumsas tīri fizisko varu. Senāk bagātie iededza sveces, nabagie — skalus. Elektrības uzvara kapitalistiskajā iekārtā nāca gausi. Ar maz iznēmumiem tā skāra tikai pilsētas. Tāds stāvoklis bija cariskajā Krievijā, kur līdz Oktobra revolucijai bija tikai 80 lauku elektrostacijas ar 2000 kilovatu jaudu. Tāds stāvoklis visu laiku bija arī buržuaziskajā Latvijā. Pēdējos gados par tautas naudu uzbūvētais Ķegums arī nespēja apgādāt laukus ar elektrisko strāvu.

Lielu un nopietnu ciņu par elektrisko sauli spēja uzsākt tikai padomju cilvēks. Veicis pirmo uzvaru par elektrisko enerģiju pilsētās, viņš sāka rūpēties par elektrisko gaismu laukos. Padomju zemē jau pirmajās Staļina piecgadēs sākās lauku elektrifikacija. To pārtrauca vācu fašistu nodevīgais iebrukums. Tas sagrāva padomju elektroenerģijas stacijas vairāk nekā 75 tūkstoš kilovatu jaudas apmērā. Fašisti sagrāva arī Ķegumu.

Jau 1945. gadā atjaunojās ciņa par lauku elektrifikaciju, kad 1945. gada februārī biedrs Staļins parakstīja PSRS Tautas Komisaru Padomes «Lēmumu par lauku elektrifikaciju», kas paredzēja plašu programu nelielu hidrostaciju būvēm. Sākās intensīvs darbs, kas katru gadu deva lielāku skaitu lauku elektrostaciju. Tā 1948. gadā vien ir laistas darbā no jauna 3250 elektrostaciju.

Katrs, kas šodien ir bijis Latvijas laukos, zina, ka lauku skolu un kolchozu pirmā vēlēšanās ir — elektrība. Arī mūsu republikā šajā ziņā jau ir daudz kas darīts. Vesela rinda kolchozu pagājušajā gadā saņēma elektrisko enerģiju. Pirmoreiz tur darba zemniekiem stabā «kakacs» vietā iedegās spožā elektriskā spuldze. Tumsa atkāpjas. Tekošā un turpmākajos gados šī ciņa par elektrisko sauli mūsu laukos vēl jāpastiprina, pilnīgi izmantojot jau esošās elektrostacijas un ceļot jaunas uz straujajām Latvijas upēm. Nav aiz kalniem vairs tas laiks, kad arī še padomju cilvēks sviņēs pilnīgu uzvaru.

Tie ir tikai daži piemēri no tā lielā darba, ko veic padomju cilvēks. Zem viņa darba spēka pārveidojas pasaule. Bet tāds darbs noris mūsu plašajā zemē ik uz soļa, ik cilvēka gaitā. Un visievērojamākais šajā varenajā pasaules pārveidošanas darbā ir tas, ka aug un pārveidojas arī pats cilvēks, darba darītājs. Ceļot komunismu, padomju cilvēks darba varenībā atbrīvojas no vecās pasaules sārņiem savā garīgajā pasaulē un top par cienīgu komunistiskās sabiedrības locekli.

Tas ir Ļenina ceļš, pa kuru mēs ejam Staļina vadībā un topam par leņiniešiem. Mēs ceļam Ļenina pasauli — jaunu, skaistu un varenu. Tāpēc Ļenins ir dzīvs mūsu vidū vienmēr un uz visiem laikiem.

I. Grabars

Zemnieki pie V. I. Ļenina

ĻEŅINS DZĪVO

JADVIGS MARTS

«21. janvarī beidza savu dzīves ceļu Ļeņins...», — tā ļoti lakoniski un mierīgi sākās partijas Centralās Komitejas vēstījums padomju tautai par viņas lielā vadoņa, pirmās socialisma valsts dibinātāja nāvi, bet šais nedaudzajos vārdos bija ielikts daudzu miljonu padomju cilvēku sirdssāpes un sēras.

Miris Ļeņins... Aculiecinieki zina stāstīt: tā bija auksta, apmākusies janvara diena, bet vēl lielāks dvēseles aukstums un tumsa apņēma uz brīdi ļaužu prātus un sirdis, jo kā tad tā — pasaule un bez Ļeņina?

Tai dienā varēja redzēt asaras daudzu cilvēku acīs, kas nekad savā dzīvē nebija raudājuši.

Ļeņina nāve — tās nebija tikai padomju ļaužu sēras vien; bija miris visu zemju apspiesto un vajāto dzīves sērdieņu pašaizliedzīgākais aizstāvis, ceļa rādītājs uz rītdienu un varonīgākais cīnītājs par viņu cilvēciskajām tiesībām. Partijas Centralās Komitejas vēstījumu par Ļeņina nāvi sadzirdēja darba ļaudis visās pasaules malās un uz brīdi apstājās katrs savā gaitā, lai pārdomātu dzīvi un cilvēku liktenus. Tas bija smagākais zaudējums visai cilvēcei, kādu tā jebkad bija piedzīvojusi: no ierindas bija izgājis, kā pēc tam ļoti zīmīgi rakstīja Anrī Barbiss, «visulielākais un tīrākais no vēstures radītājiem, cilvēks, vairāk par kuru neviens nav darījis cilvēku labā.» Dzīves cīņā bija kritis lāpnesis, kas norādīja vēsturei tās attīstības gaitu par gadu simteņiem uz priekšu un apgaismoja ceļu uz gaišāku nākotni visiem, kas, netaisnās iekārtas tumsā nomākti, slāpa pēc saules un brīvības. Tās varēja būt visu šo cilvēku izjūtas, kuras toreiz, divas ar pusi nedēļas pēc Ļeņina nāves, izteica tas pats Barbiss, viens no cēlākajiem brīvību mīlošās Francijas dēliem: «Es arvien vēl neesmu atžirdzis no smagā satricinājuma, ko man radīja ziņa, ka tāda cilvēka vairs nav zemes virsū.»

Zem šī cieņības un apbrīnas apliecinājuma padomju tautas un valsts vadītājam varēja parakstīties visa progresīvā pasaule.

Ir cilvēki, kas mirdami nemirst; var nomirt un tomēr dzīvot. Mirst un nekad vairs nedzīvo tikai glēvuļi un atpakaļrāpuļi, kas ar savu dzīvi un darbu nav apaugļojuši nākotni, kas laika tīrumā nav iesējuši nevienu veselu sēklu, no kuras rīt varētu izaugt cēlāko ilgu un nodomu augļi. Tie, kas to ir darījuši tie, kas visu sevi atdevuši cilvēces laimei, — tie dzīvo mūžīgi. Tiem nav nāves.

Tas, kas divi simti miljonus cilvēku bija izvedis no apspiestības tumsas dzīves saulē, nevarēja nomirt. Un kad dažas dienas pēc Ļeņina nāves biedrs Staļins partijas vārdā deva lielo zvērestu godam izpildīt visus mirušā vadoņa novēlējumus, ikkatrs skaidri saskatīja jauno patiesību: Ļeņins dzīvo — šodien tas ir Staļins.

«Vladimirs Iļjičs Ļeņins miris, — tais dienās rakstīja Gorkijs. — Viņa prāta un gribas mantinieki dzīvi. Dzīvi un strādā tik sekmīgi, kā neviens nekad un nekur pasaulē nav strādājis.» Dzīvs un strādā Ļeņina prāta un gribas lielākais un gudrākais mantinieks — Staļins. Viņš pacēla Ļeņina karogu un noveda padomju tautu un valsti pie jaunām, vēl nebijušām uzvarām; zem šī karoga tagad miljoni soļo pretim labākai dzīvei. Tas ir tas, par ko kādreiz sapņoja Ļeņins. Tāpēc mēs sakām: Ļeņins dzīvo.

Kad pirmajās dienās pēc socialistiskās revolucijas kapitalisti Londonā, Parizē un Ņujorkā tiksmē berzēja rokas, apgalvodami lētticīgajiem, ka «Krievijas vairs nav, tā ir sairusi», — Ļeņins teica: «Mūsu Padomju socialistiskā republika stāvēs stingri kā starptautiskā socialisma lāpa un kā paraugs visām darba ļaužu masām». Kopš tā laika Padomju Socialistisko Republiku Savienība ir izturējusi daudzus pārbaudījumus, nāves cīniņā viens pret vienu kāvusies ar cilvēces niknāko ienaidnieku — hitlerisko fašismu, — bet tā stāv vēl šodien un stāv stingrāk, nekā jebkad ir stāvējusi. Šodien tā patiesi ir lāpa, kas spīd «visā pasaulē un ar laiku atnesīs cilvēcei tai apsolīto tūkstošgadu miera un brālības valsti», — kā alkst vienkāršie ļaudis visur, kur šodien vēl valda tumsa. Tas, ko paredzēja Ļeņins, ir noticis; padomju tautas, lielā Staļina vadībā, to ir realizējušas. Tāpēc mēs sakām: Ļeņins dzīvo.

Kad padomju iekārtas pirmajos gados visu zemju buržuaziskā prese diendienā applūdināja pasauli ar visneķītrākajiem meliem par mūsu zemi, tās padomju varu, tās ļaudīm stāstīdama, ka Maskavā pa ielām pilnīgi brīvi pastaigājas vājprātīgie, ka Odesā izsludināta «brīvās mīlas nedēļa» un ka vispār pie mums apgrieztas ačgārni visas cilvēcisko attieksmju normas un nekas tur nevar iznākt, — Ļeņins pasludināja visas zemes elektrifikacijas plānu un nebijuša vēriena kulturas revoluciju. Kopš tā laika nav pagājis tik daudz gadu, lai kādos citos apstākļos tik atpalikušā zemē kā Krievija to būtu bijis iespējams realizēt. Padomju Socialistisko Republiku Savienībā šodien tas ir noticis: arvien vairāk un vairāk mājās visattālākajos zemes novados iedegas Iļjiča spuldzes, bet mūsu sasniegumi kulturas frontē — zinātnē, mākslā, literaturā — rada apbrīnu visā pasaulē. Staļina vadībā Revolucijas Dzimtene kļuvusi par varenāko kulturas lielvalsti, par visas pasaules progresīvās kulturas centru. Tā bija domājis Ļeņins, tāpēc mēs sakām: viņš šodien dzīvo kopā ar mums, starp mums, mūsos.

«Pasaule kļuvusi daudz bagātāka ar to, — vēstulē padomju ļaudīm saka Londonas strādnieks O. D., — ka dzīvoja Ļeņins. Pateicoties tam, ka viņš dzīvojis, kļuvis priecīgāk diviem simtiem miljoniem padomju cilvēku un vēl lielākam skaitam ārpus Padomju Savienības robežām.» Viņa dzīve padarīja bagātāku pasauli ar jaunām atziņām par cilvēku savstarpējām attiecībām un vietu dzīvē. Pateicoties tam, ka dzīvojis Ļeņins, pasaule savām acīm ieraudzīja, kā cilvēces gadu tūkstošu sapņi un ilgas pēc laimes kļūst par īstenību zemeslodes vienā sestajā daļā. Pasaule kļuva bagātāka ar ļeņinismu — jaunā, augstākā pakāpē paceltu mācību par to, ka cilvēks ir liels un viņam ir tiesības uz lielu dzīvi zemes virsū.

Mēs, padomju ļaudis, Ļeņina prāta un gribas mantinieki, viņa novēlējumu izpildītāji, varam būt lepni, ka mums ir šāda dzīve; katra aizvadīta diena, katrs mūsu solis apliecina ļeņinisma ideju cēlo saturu un dzīvīgumu. Un man nāk prātā interesanta aina no Aleksandra Gončara «Karognesējiem», kurā tēlota Padomju Armijas karavīra saruna kādā kapitalistiskā valstī, kur viņi bija nokļuvuši Tēvijas kara laikā, vajājot bēgošo fašistisko zvēru. Kāds kareivis apbrīno atrasto automatisko papirosu etviju, kāds cits domā pārvest mājās motociklu, vienam padomā pulkstenis. — Jā, — pēc kāda brīža sarunā iejaucas majors, — daudz pie viņiem ir dažādu sīkumu, bet pasakiet man, biedri, kuram no viņiem ir... ļeņinisms?

— Ļe-ņi-nisms? — negaidītā jautājuma pārsteigts, pārjautā kareivis.

— Jā, ļeņinisms. Kuram no viņiem ir tāda mācība, kas kā saule apgaismo ceļu visai cilvēcei?

— Nevienam...

Nevienam citam nav tādas valsts, tādas iekārtas, tādas mācības, ko radījis Ļeņins, ko pēc viņa nāves vada un attīsta tālāk Staļins. Lūk, kāpēc mēs ar pilnām tiesībām sakām, ka esam bagātākie un laimīgākie ļaudis pasaulē.

*

Ļeņins dzīvo. Maskavā, Sarkanajā laukumā, pie Kremļa sienas uzceltajā vienkāršajā Mauzolejā viņš, mirušais, kā dzīvs palicis mūsu vidū, apgaismo mūsu ceļus cīņās par Padomju valsts neatkarību un darbos par tās varenību. Te nāk tūkstoši un miljoni no visām padomju zemes malām smelties spēku un iedvesmu saviem nodomiem un pasākumiem. Atnāk vienkāršs strādnieks un vēl ciešāk sāk ticēt, ka «nekāda kapitala vara nenospiedīs mūs uz ceļiem». Atnāk students no Kišiņevas un apņemas: «Es atgriezīšos dzimtajā Moldavijā pilns uzticības un karstas mīlestības Ļeņina-Staļina lielajai lietai. Labāk strādāšu, labāk mācīšos.» Atnāk latvietis no Rīgas un uzraksta dzeju:

«... kā atdzimis es mirklī celā stāju
Un teicu sev, — tik nu tu dzīvot sāc!...»

Ļeņins dzīvo tāpēc, ka plaukst un nostiprinās mūsu Dzimtene — pirmā socialisma valsts pasaulē, kurai pamatus viņš licis. Ļeņins dzīvo tāpēc, ka viņa idejas un ideali, atraduši piepildījumu mūsu zemē, uzvaroši soļo pasaulē pāri visām robežām un aizsprostiem, atrodot arvien vairāk atsaucīgu siržu.

Ļeņins dzīvo tāpēc, ka dzīvo viņa partija, kas pavērusi cilvēcei ceļus uz komunismu. Ļeņins dzīvo tāpēc, ka dzīvo Staļins.

Tautu cīņas karogs

E. RIETUMS

Šodien, kopā ar padomju tautu, simti miljonu progresīvo cilvēku visā pasaulē dziļās sērās svinīgi atzīmē lielākā cilvēces ģenija, visu zemju darba ļaužu vadoņa Vladimira Iļjiča Ļeņina 25. nāves dienu. Sēru mītiņos un sapulcēs visu kontinentu malās atzīmē Ļeņina un viņa nemirstīgo ideju lielo vēsturisko nozīmi visas pasaules darba ļaužu cīņā par labāku dzīvi, par brīvību, par taisnīgu iekārtu, pret ekspluataciju un imperialismu.

Mūsu laikmetā skaidrāk nekā jebkad agrāk redzams, ka lielā Ļeņina vārds pašķīris jaunu lappusi ne tikai padomju tautu vēsturē, bet arī visas cilvēces dzīvē. Ļeņina un viņa lietas ģenialā turpinātāja J. V. Staļina vārds ir ne tikai padomju lielvalsts neuzvaramības un varenības simbols, bet arī visu valstu darba ļaužu karogs cīņā pret reakcijas un imperialisma meinajiem spēkiem, par stingru mieru un demokratiju.

Pirms vairāk nekā ceturtdaļ gadsimta Ļeņins zinātniski analizēja monopolistisko kapitalismu — imperialismu un pierādīja, ka «imperialisms nozīmē reakcijas pastiprināšanos uz visas līnijas — ekonomiskā, politiskā un idejiskā ziņā». Mūslaiku īstenība pilnīgi apstiprina šos Ļeņina vārdus. Pēdējos gadu desmitos imperialisms kļuvis vēl reakcionarāks, pārvērties riebīgā briesmonī, kas no galvas līdz kājām notašķīts netīrumiem un asinīm. Asiņainais vācu un itaļu fašisms ar tā viduslaicīgo barbarismu un cilvēknīdēju ideoloģiju; angļu un amerikaņu samierināšanās politika pret hitlerismu, militārismu un reakciju; ASV pakāpeniska pārvēršanās pusfašistiskā valstī ar Tomasa-Renkina gestapo filiali, ar fašistiskiem likumiem pret strādniekiem, ar noziedzīgu jauna pasaules kara sludināšanu; anglosakšu imperialistu karagājiens pret Eiropas un Azijas tautu brīvību un neatkarību — viss tas liecina par pieaugošo reakciju imperialisma nometnē. 19. decembrī amerikaņu laikraksti ziņoja par ASV pilsoņa Devisa Naita notiesāšanu uz 5 gadiem cietumā par to, ka «viņš, kura dzīslās rit 18 proc. nēģeru asiņu, bija uzdrošinājies apprecēt baltu sievieti», kamēr Misisipi štata likumi to atļauj darīt tikai personām, kam nēģeru asinis sastāda mazāk par 12,5 proc... 17. janvarī ASV sākās prāva pret Amerikas kompartijas lideriem par to, ka viņiem ir «marksistisks pasaules uzskats». Tiesas ēku apsarga 400 policistu. Apsūdzētie pakļauti patvaļai. Patiešām, taisnība laikrakstam «New-York Post», kas rakstīja, ka «šo divu faktu priekšā nobāl hitleriešu inscenētā reichstaga prāva un Nirnbergas likumi».

Buržuaziskā demokratija tagad galīgi atmaskota kā financu kapitala neierobežota diktatura. Dažu simtu amerikaņu, angļu un franču plutokratu ģimeņu interešu labā apspiež un uzurpē miljonu cilvēku gribu, vajā un apšauj izsalkušos strādniekus, spīdzina un slepkavo revolucionaros cīnītājus. Modernais imperialisms nes tautām krizes un karu, bezdarbu, nežēlīgu ekspluataciju un verdzību, nacionalu apspiešanu un rasu diskriminaciju, — asiņainas avanturas un militaras katastrofas.

Bet, analizējot imperialismu, Ļeņins parādīja, ka reizē ar reakcijas trakošanu pieaug un nostiprinās demokratijas un socialisma spēki. Imperialismu Ļeņins nosauca par proletariskās revolucijas priekšvakaru. Kopš Ļeņina nāves revolucionarie spēki, apbruņoti ar Ļeņina-Staļina idejām, guvuši izcilus panākumus visā pasaulē.

Sekojot Ļeņina novēlējumiem, Padomju Savienības tautas lielā Staļina vadībā nostaigājušas slavenu cīņu un uzvaru ceļu. Ar mūsu strādnieku, zemnieku un inteliģences darbu mūsu Dzimtene kļuvusi par neieņemamu komunisma cietoksni. Vācu fašisms, aiz kura stāvēja pasaules imperialisms, sabruka pīšļos, tiklīdz pacēla savu kāškrusta ķetnu pret lielo padomju zemi. No grandiozās divkaujas ar starptautiskās reakcijas triecienspēku ļeņinisma dzimtene izgāja daudzkārt varenāka, ar daudzkārt pieaugušu starptautisko autoritati. Ļeņina radītās padomju valsts spēks un dzīvotspēja radusi spilgtu izpausmi arī pēckara gados. Triju gadu laikā padomju zeme pilnīgi likvidēja smago kara mantojumu ekonomikā, pārsniedzot rūpniecības pirmskara līmeni par 18 proc. un sasniedzot to lauksaimniecībā.

Ļeņina-Staļina zemes grandiozās uzvaras kara gados, tās neredzēti straujā ekonomiskā attīstība pēckara posmā ar sevišķu spēku parādīja visas pasaules darba ļaudīm, ka nav cita ceļa uz brīvu un laimīgu dzīvi kā tikai cīņa pret imperialistisko reakciju, par muižnieku un kapitalistu varas gāšanu, kā tikai ceļš, kas ved uz socialismu un komunismu. Šajā cīņā, kurā ieklaujas arvien plašākas tautas masas visā pasaulē, Ļeņina idejas ir drošs kompass, kas rāda darba ļaužu miljoniem ceļu uz uzvaru.

Zem Ļeņina karoga cīņu par socialismu sekmīgi uzsākuši tautas demokratijas valstu darba ļaudis. Milzīgie panākumi, ko šīs valstis sasniegušas dažos gados ekonomikā un kulturas dzīvē, ir spilgtākā liecība, ka uzsāktais kurss ir pareizs, atbilst tautas masu interesēm un centieniem. Ļeņins mācīja, ka cīņā par socialismu jāstiprina partijas un strādnieku šķiras vienība, jāstiprina strādnieku un zemnieku draudzīgā savienība, jāstiprina socialisma ekonomiskie pamati uz laukiem. Strādnieku partiju apvienošanās Bulgarijā, Čechoslovakijā, Rumanijā, Polijā un Ungarijā ir izšķirošs solis uz strādnieku šķiras vienības nostiprināšanu tautas demokratijas valstīs un nodrošinās šo valstu zemniecībai strādnieku šķiras palīdzību un atbalstu kolektivizacijas realizēšanā uz laukiem. Tā 25 gadus pēc Ļeņina nāves ļeņinisms guvis vēsturisku uzvaru Centralās un Dienvidaustrumeiropas valstīs.

Ļeņinisms ir apspiesto tautu karogs cīņā pret reakciju un imperialismu. Zem ļeņinisma uzvarošā karoga Ķīnas komunistiskā partija izcīnījusi spožas uzvaras pret gomindana reakciju un amerikaņu imperialismu. Visiem vēl labi atmiņā noziedzīgais Ķīnas demokratijas iznīcināšanas plāns, kuru skaļi loloja Čan Kai-ši — Maršala klike. Bet starptautiskā reakcija pārrēķinājās. Ķīnas tauta apraka Nankinas-Vašingtonas maniaku murgu plānu. Ļeņinieša Mao Cze-duna vadībā Ķīnas sarkankarogotās armijas sagrāva 4 miljonus vīru lielo gomindana armiju un ir gatavas dot pēdējos izšķirējus triecienus nedaudzajām atlikušajām reakcijas pozicijām. Maršals un Čan Kai-ši pirms diviem gadiem solījās iznīcināt komunismu Ķīnā. Tagad komunisti ir tuvu galīgai uzvarai, Maršals demisionējis, un Čan Kai-ši taisās bēgt uz Ameriku...

Ļeņinisms — lūk, kas ir to miljonu karogs, kas šodien cēlušies aizstāvēt Rietumeiropas brīvību pret anglosakšu vergturu plāniem. Zem šā karoga Francijas, Italijas, Anglijas, Rietumvācijas un citu maršalizēto zemju darba ļaudis demonstrē savu nelokāmo apņemšanos cīnīties par savu valstu neatkarību un brīvību, pret karu, par starptautisku sadarbību un mieru.

Trīs kilometrus — no tiesas zāles līdz Centralās Komitejas ēkai — uz saviem pleciem Diseldorfas strādnieki nesa Maksi Reimani, Vācijas KP priekšsēdētāju — Rietumvācijas darba ļaužu lideri. Pilsētā apturēja satiksmi. Gājienā piedalījās desmiti tūkstoši cilvēku, un priekšgalā plīvoja sarkanie karogi.

Boloņjā šinīs dienās atklāja Italijas kompartijas nacionalo skolu. «Šajā skolā mūsu jaunie komunisti studēs Ļeņina mācību», — atklāšanas runā teica Palmiro Toljati. Mītiņā sakarā ar skolas atklāšanu piedalījās 100 tūkstoš Boloņjas iedzīvotāju. Sapulcējušos uzrunāja pilsētas galva — komunists.

Britu tredjuniju kongresa (BTK) priekšsēdētājs labējais leiborists Arturs Dikinss šā gada 1. janvarī saņēma karaļa balvu — ordeni, bet tai pašā dienā 33 tūkstoši viņa vadītās transportnieku arodbiedrības biedru izsludināja streiku. Arturs Dikinss šinīs dienās izpirka savu ordeni — viņš, amerikaņa Kerija pavadībā (vai pareizāk — vadībā) 18. janvarī demonstratīvi atstāja Vispasaules arodbiedrību federacijas (VAF) izpildu biroja sēdi un paziņoja par BTK izstāšanos no VAF. Bet tajā pašā dienā lielākā Anglijas arodorganizacija — Londonas organizacija, kurā sastāv 500.000 biedru, izteikusies pret Dikinsa antikomunistisko politiku, un Mančesteres arodbiedrību padome, kas pārstāv 100.000 biedru, 19. janvarī par savu priekšsēdētāju ievēlēja komunistu Kaniku.

Francijā pret ogļračiem vērš nedzirdētu teroru, tos apcietina un tiesā. Bet apcietinātie tiesā paziņo, ka iestājas kompartijā. Keja valdība konfiscēja «Humanité» — nākamajā dienā Parizē neiznāca neviens laikraksts. Žils Moks atcēla Firmini meru — komunistu un pasludināja jaunas vēlēšanas 1948. gada 19. decembrī. Bet tajās par komunistiem balsoja 46,1 proc. vēlētāju, un Moks bija spiests atcelto meru iecelt no jauna.

Amerikaņu imperialisti pārmet Italijas un Francijas buržuazijai, ka tā neprot «enerģiski rīkoties», un atsaucas uz savu praksi... Patiešām, Amerikā linčo nēģerus un inscenē «12 vīru prāvu», tur izdod grāmatu «Kā nesodīti pastrādāt noziegumu» 1,5 miljoni eksemplaros, un tiem, kas vēlas pieņemt amerikaņu pavalstniecību, saka: «Labi, bet tikai tad, ja apsolāties pielietot fizisku spēku pret Padomju Savienības draugiem.» Volstrīta dūžiem pie tam liekas, ka tas viss kopā ar Tomasa komisiju un Hartlija likumu, ar demisionējušā Maršala plānu un Trumena bankrotējušo doktrinu, ar «rietumu bloku» un Atlantijas paktu — liecinot par viņu — imperialistu — pārspēku par demokratiju un socialismu. Un viņi aizrautīgi kliedz saviem vagariem: līdzinieties pēc mums, kungi!

Tomēr Eiropu nav viegli piekrāpt, pat tās buržuaziju nē. Tai lieliski saglabājies atmiņā, ka pirms 10 gadiem Hitlers kliedza: «Mums Vācijā ir visstiprākā iekārta. Pie mums komunisms ir iznīcināts. Visiem jāmācās no mums» un ka pirms 15 gadiem fašists Gerings inscenēja tiesu par komunistu Dimitrovu, bet Eiropas buržuazija zina arī par karogu virs reichstaga, par 2 miljoniem VSVP locekļu Austrumvācijā, par Makša Reimana sagaidītājiem, par Bulgarijas premjeru Georgiju Dimitrovu un... par Geringa cilpu. Un tā saprot: galu var novilcināt, bet izbēgt tam nevar, ne ar atombumbu, ne ar socialšovinistu, ne ar paktu un bloku palīdzību.

Kapitalistiskās pasaules pesimismu nevarēja noslēpt pat Londonas radio oficialais urā komentators Nikolsons, kas 1949. gada 1. janvarī paziņoja: «Rezumēsim mūsu bilanci... Čechoslovakija zaudēta, Donava zaudēta, Griekijā, Palestinā, Malajā, Birmā un Indonezijā valda nekārtība. Ķīna faktiski zaudēta... Krievijas vara, kā redzams, izplešas no Elbas līdz Jancze. Un ko gan mēs tam varam stādīt pretim? Rietumbloku? Vai kādu tur nelielu ekonomisku atjaunošanu? Bet tas arī viss, ja neskaita veselu virkni nomierinošu nelietību.»

Ja ar «Krievijas varu no Elbas līdz Jancze» Nikolsons domājis fašistu daudzināto «PSRS ekspansiju», tad viņš ir vienkāršs provokators, bet ja viņš ar to domājis Ļeņina ideju uzvaru, tad viņa pieminētās robežas ir nepareizas: ļeņinismam robežu nav — ļeņinisms ir mūsu laikmeta karogs.

ĻEŅINA PIEMIŅAS DIENAS PADOMJU LATVIJĀ

Ļeņina nāves 25. gadadienu plaši atzīmē visi republikas darba ļaudis. Pilsētās un laukos notiek lielā revolucijas vadoņa piemiņai veltīti sarīkojumi. Partijas kabinetos, kulturas un tautas namos, klubos, bibliotekās, muzejos sarīkotas izstādes, kas attēlo V. I. Ļeņina dzīvi un darbību.

Republikas kinoteatri šajās dienās savā repertuarā uzņēmuši boļševiku partijai un tās organizētājiem V. I. Ļeņinam un J. V. Staļinam veltītas mākslas un dokumentalās filmas: «Ļeņins Oktobrī», «Ļeņins 1918. gadā», «Viborgas pusē», «Cilvēks ar šauteni», «Zvērests».

Ļeņina piemiņas dienas sagaidot, Latvijas valsts izdevniecība izdevusi ģenialā tautu vadoņa Kopoto rakstu trešo sējumu latviešu valodā. Atzīmējot LK(b)P X kongresa atklāšanu, iznāks rakstu ceturtais sējums. Iespiešanai nodots arī piektais sējums.

PAR GODU LK(b)P X KONGRESAM

Padomju Latvijas darba ļaudis LK(b)P X kongresu sagaida ar jaunu, spožu darba panākumu kāpinājumu visās dzīves nozarēs. Atkal visas tautas priekšgalā iet slavenā strādnieku šķira. Kongresu sagaidot, stachanoviešu sardzēs stājas ne tikai atsevišķi strādnieki un brigades, bet pat veseli cechi. Ik dienas saņemam ziņas par lieliskām darba uzvarām. Rīgas rūpnīcās vien pašlaik darbojas 1.469 strādnieki, kas jau paveikuši piegādes uzdevumu. Par izciliem sasniegumiem ražošanā šinīs dienās tautai un partijai ziņo desmiti un simti republikas rūpniecības uzņēmumu ar «VEFu», Vagonu rūpnīcu, Liepājas «Sarkano Metalurgu» un daudzām citām rūpnīcām priekšgalā.

Skaistu velti, kongresu sagaidot, sagatavojuši Slokas papīra un celulozas kombinata darbinieki. Atjaunota un stājusies ierindā jauna papīrmašīna un kokmasas sagatavošanas ierīce. Līdz ar to papīrfabrika sasniegusi pirmskara līmeni ražošanā. Jau līdz šim slocinieki savus darba plānus veica ar uzviju. Turpmāk panākumi būs vēl lielāki.

Varena pacilātība, LK(b)P X kongresu sagaidot, vērojama arī mūsu laukos. Dibinās jauni kolchozi, arvien stiprāks kļūst mūsu lauksaimniecības socialistiskais sektors. Pats svarīgākais uzdevums, kas šobrīd veicams mūsu lauku darba ļaudīm, ir kokmateriaļu sagāde. Visa enerģija tagad koncentrēta šai virzienā. Un sekmes neizpaliek. Arvien biežāk pienāk ziņas, ka veseli pagasti izpildījuši kokmaterialu pievešanas plānu. Arī šeit, tāpat kā lauku darbos, priekšgalā kolchozu zemnieki. Rosīgi noris arī gatavošanās pavasara sējai — remontē lauksaimniecības mašīnas un darba rīkus, šķiro sēklu un izstrādā darba plānus. Siguldas MTS šinīs dienās ziņoja, ka traktoru remonta gada plāns jau izpildīts.

Ar nopietniem sasniegumiem partijas kongresu sagaida arī mākslas darbinieki. Valsts Operas un baleta teatra kolektīvs sagatavojis Rimska-Korsakova operu «Teiksma par Kitežu». Latviešu padomju tēlotājas mākslas darbinieki sagatavojuši izstādi, kurā mūsu mākslinieki ziņos LK(b)P X kongresam par savu daiļradi četros pēckara gados. Izstādei izmeklēts ap 200 labāko gleznu un skulpturu.

Visās darba nozarēs gūtie spožie panākumi ir jauns pārliecinošs apliecinājums Padomju Latvijas darba ļaužu nelokāmajai uzticībai slavenajai boļševiku partijai, latviešu tautas nemitīgajai iešanai uz priekšu Ļeņina-Staļina partijas gudrajā vadībā.

ĻEŅINA TĒLS DAIĻLITERATURĀ

A. MARKOVS

Dažas dienas pēc darba ļaužu lielā vadoņa V. I. Ļeņina nāves Ļeņina piemiņai veltītā runā Kremļa kursantu vakarā biedrs Staļins spilgti un izteiksmīgi raksturoja Ļeņina — proletariskās cīņas augstākā tipa vadītāja — tēlu. Pēc biedra Staļina dzejiskā izteiciena Ļeņins — tas ir «kalnu ērglis, kas nepazina baiļu cīņā un droši veda partiju pa krievu revolucionarās kustības neizpētītajiem ceļiem» (J. Staļins. «Par Ļeņinu»).

Ļeņina — socialistiskās revolucijas kalnu ērgļa — tēls atradis spilgtu un plašu iemiesojumu visos socialistiskās mākslas veidos, tai skaitā arī daiļliteraturā. Izcilāko padomju rakstnieku sacerēto, Ļeņina tēlam veltīto prozas un dzejas darbu milzīgais skaits liecina par šīs temas svarīgumu daudznacionālajā padomju literaturā. Žanra ziņā daudzveidīgos mākslinieciskos sacerējumos Ļeņins parādās kā socialistiskās revolucijas ģenijs, kura diženumu raksturo revolucionarā bezbailība, augstā principialitate, pārsteidzošā loģika, gudrība un apbrīnojamā tālredzība, ticība tautas radošajiem spēkiem, stingrība un draudzīga sirsnība. Šie darbi miljoniem lasītāju atklāj nemirstīgā Iļjiča realu tēlu.

Gorkija tēlojums «V. I. Ļeņins» bija pirmais lielākais mākslinieciskais darbs, kas deva lasītājam priekšstatu par īsto, dzīvo Ļeņinu, vadoni un cilvēku. Ar dzejisku izjūtu lielais socialistiskā realisma klasiķis runā par Ļeņina mīlu uz tautu, par viņa neizsīkstošo humanismu. Apspiesto masu dzīve radīja Iļjičā nedziestošu naidu pret kapitalistiskās pasaules varenajiem, kas savos nāvējošajos taustēkļos sagrābuši darba ļaudis. Ļeņina sirdī degošā mīlas kvēle piesaistīja viņa skatu darba cilvēka ciešanām, dzīves tumsai. «Viņa doma, — raksta Gorkijs par Ļeņinu, — gluži kā kompasa adata, vienmēr ar savu smaili vērsās uz darba tautas šķiras interešu pusi».

Ar iedvesmu Gorkijs zīmē Vladimira Iļjiča varonību, parādot, ka šīs varonības avots ir ticība labākai nākotnei, cilvēces rītausmas atnākšanai, ticība komunistisko idealu triumfam. Šī varonība dod spēku Ļeņina titaniskajai darbībai, kas veltīta jaunas, taisnīgas pasaules radīšanai.

«Viņa varonībai nemaz nav ārējā spožuma, šī varonība — tā ir Krievijā nereti sastopamā pieticīgā asketiskā godīgā krievu inteliģenta — revolucionara varonība, kurš nesatricināmi pārliecināts par socialās taisnības iespējamību virs zemes, par varonību cilvēkā, kas cilvēku laimes dēļ ziedojis sevi smagam darbam, atteicoties no visiem pasaules priekiem.»

Sevišķas darba spējas, gara možums vienmēr ir pavadījuši Ļeņinu viņa slavas pilnajā dzīves celā, — pasvītro Gorkijs savā literarajā portretā par Ļeņinu.

Ļeņina darbības liesmaino spēku Gorkijs zīmē, raksturojot to ietekmi, kāda bija Ļeņinam visas pasaules darba ļaudīs. Ļeņina tuvība masām, kā to rāda Gorkijs, tautas labākajos pārstāvjos radīja vienotības sajūtu ar Ļeņinu. Lielais rakstnieks kā viens no partijas piektā, Londonas kongresa delegatiem, salīdzinādams Plechanovu un Ļeņinu, zīmīgi raksturo vienu un otru: «Plechanovs — mūsu skolotājs, mūsu kungs, bet Ļeņins — mūsu vadonis un biedrs». Tik tuvu biedru Ļeņinu sajuta Gorkijs — cilvēks ar smalku novērošanas, izjūtas spēku.

Ļeņina portretu Gorkijs veido ar brīnišķīgu otu. Ļeņina fizisko tēlu rakstnieks zīmē saskaņā ar viņa rīcību, domām, jūtām; rezultatā diženākā pasaules cilvēka figura lasītāju priekšā izaug it kā tēlnieciski darināta.

«Mani sajūsmināja, — raksta Gorkijs, — viņa spilgti izteiktā dzīves griba un aktivs naids pret tās zemiskumu, es priecājos par to jaunības azartu, ar ko viņš piepildīja visu, ko darīja. Mani pārsteidza viņa pārcilvēciskās darba spējas. Viņa kustības bija vieglas, veiklas, un skopais, bet spēcīgais žests pilnīgi harmonēja ar viņa runu, tāpat skopu vārdos, bet bagātīgu domām. Un mongoļu tipa sejā dega, dzirkstīja šīs pret meliem un dzīves bēdām nenenogurdināma cīnītāja acis... Šo acu mirdzums darīja viņa runu vēl kvēlāku, vēl skaidrāku.»

Savu spožo tēlojumu Gorkijs nobeidz ar dzejiskām rindām, kas pilnas lepnuma par Ļeņina lietu:

«Un ja naida mākoņi pret viņu, melu un apmelojumu mākoņi ap viņa vārdu būtu vēl biezāki — vienalga: nav spēku, kas spētu aptumšot lāpu, kuru prātu zaudējušās pasaules smacīgajā tumšā pacēlis Ļeņins.»

Vienā laikā ar Gorkiju Vladimirs Majakovskis radīja Ļeņinam veltītu monumentalu dzejisku audeklu. Poemu «Vladimirs Iļjičs Ļeņins» pelnīti uzskata par padomju literaturas labāko dzejas darbu, kas parāda lielā vadoņa tēlu. Šai poemā Majakovskis parādās kā īsts novators, padomju dzejas ceļa veidotājs.

Majakovskis notēlojis Ļeņinu kā vadoni, ko vēstures arenā izvirzījusi visa iepriekšējā šķiru cīņas vēsture. Dzejnieks neaprobežoja savu uzdevumu ar Ļeņina ārējo portretu, bet parādīja viņa lielos darbus — komunistisko ideju un domu produktus, Ļeņina tēls Majakovska poemā izaug uz varenas socialistiskās celtniecības, pilsētu izaugšanas fona. Ar to pasvītrots Ļeņina — socialistiskās pasaules radītāja, pirmās darba ļaužu valsts dibinātāja — lielums un spēks.

Radot plaši vispārinātu vadoņa tēlu, Majakovskis neaizmirsa arī tos konkretos dzīvos vaibstus, kas raksturo Ļeņinu. Dzejnieks rāda lielo vadoni kā vienkāršu, reālu, cilvēcīsku, labākās krievu tautas īpašības uzņēmušu cilvēku.

Savu poemu Majakovskis veltījis dižajai bolševiku partijai. Viņš pasvītro vadoņa un partijas vienību: Ļeņina lieliskums ir partijas neuzvaramības iemiesojums.

Poema slavina Vladimiru Iļjiču «pilnā balsī». Ļeņina nāve izteikta tik kvēlās rindās, kas ar savu spēku pārspēj visu, kas radīts padomju dzejā. Tās ir miljonu sēras. Masu tuvība un uzticība Ļeņinam, paša autora, kā viena no miljoniem padomju cilvēku, tuvība un uzticība Ļeņinam, izpaužas gatavībā atdot savu dzīvi par vadoni. Visaugstāko spriegumu Majakovskis sasniedza nodaļā, kas attēlo tautas atvadīšanos no Ļeņina.

Līdzīgi tautas dailradei, poema «Vladimirs Iļjičs Ļeņins» savā mākslinieciskajā audumā apvieno episko pamatu ar emocionali irisko strāvojumu. Episkajā pamatdaļā Ļeņina dzīvi un darbību dzejnieks rāda uz mūsu zemes vēstures un pasaules proletariata brīvības cīņu fona. Liriska tendence ir poemas sākumam un beigām, kur atklājas tautas sēras sakarā ar Ļeņina nāvi. Episkā daļa it kā paskaidro, ar ko Ļeņins tuvs tautai, kā izpaudusies viņa darbība un kāda milzīga nozīme tai mūsu Dzimtenes vēsturē. Ar Ļeņina tēla episko raksturojumu — rādot viņu gan kā komunisma cēlāju, gan kā vienkāršu cilvēku — Majakovskis pasvītro Iļjiča vienkāršību un cilvēciskumu un viņa lielumu un varenību.

Poemas finālā Majakovskis liek skanēt optimistiskam akordam, kas izsaka pārliecību par socialisma galīgo uzvaru, kurai savu dzīvi atdeva Vladimirs Iļjičs.

Ar savu ievērojamo poemu, lielām domām un jūtām bagātu partejisku sacerējumu Majakovskis ir parādījis gudro, dzīvo, dzīvespriecīgo Ļeņinu. Lūk, tāpēc «labākā, talantīgākā mūsu padomju laikmeta dzejnieka», kā Majakovski nosaucis lielais Staļins, poema tik iemīļota un populara visā padomju tautā. Lūk, tāpēc 1930. gada 21. janvarī Majakovskim, kas pēdējoreiz lasīja šo savu poemu, aplaudēja biedrs Staļins. Tas notika Lielajā teatrī — Iļjiča piemiņai veltītajā Maskavas pilsētas padomes sēru sēdē.

Ļeņina tēls ieskicēts arī Alekseja Tolstoja darbos. Kā mākslinieciski personažs Ļeņins darbojas romanā «Astonpadsmitais gads», triloģijas «Sāpju ceļi» otrajā daļā — un stāstā «Maize». Pirmajā no šiem darbiem redzam Ļeņinu strādnieku mītiņā kādā Maskavas rūpnīcā. A. Tolstojs parāda Ļeņinu kā oratoru, kuru, strādnieku pūlī iespiedusies, klausās Daša, kas kontrrevolucionaras organizacijas uzdevumā viņu izseko. Jaunās sievietes priekšā, kuru tautas ienaidnieki baltgvardi mēģina izmantot savos nelietīgajos nolūkos, stāv «neliels cilvēks pelēkā svārciņā šķērseniskās krunkās saņurcītā vestē. Noliecis kailo, pauguraino galvu, viņš pārcilāja papīrīņus». Bet, lūk, Ļeņins sāk runāt. Iļjiča runa izdara apvērsumu Dašas — jauna, dzīvi nezinoša, kontrrevolucionaro sazvērnieku tīklos nejauši iekļuvuša cilvēka — dvēselē. Atnākusi mājās, Daša sasprindzināti domā par to, ko dzirdējusi, un viņa sāk saprast, ka taisnība Ļeņinam, nevis tam, kas par Ļeņinu un bolševikiem viņai līdz šim stāstīts. Apjukums, ko Dašas dvēselē radīja Ļeņina uzstāšanās un kas piespieda jauno sievieti pārskatīt no jauna visas savas attiecības ar dzīvi, liecina par Ļeņina runas milzīgo loģisko pārliecināšanas spēku un patiesīgumu.

Visai veiksmīgs ir Ļeņina tēls «Maizē», kur Ļeņins ir viena no galvenajām darbības personām. Ļeņins, Staļins, Vorošilovs bija tiešie Caricinas slavenās aizstāvēšanas vadītāji. Un tieši šis pilsoņu kara periods likts stāsta pamatā. Ar lielu mākslinieciisku spēku A. Tolstojs rāda Ļeņinu Brestas sarunu laikā cīņā ar tā saucamajiem «kreisajiem» komunistiem un trockistiem; Ļeņina un Staļina savstarpējo draudzību, uzticību un pilnīgo solidaritati.

Zīmēdams Ļeņina degsmi milzīgā valsts organisma valdīšanas darbā, rādīdams viņa ārkārtīgo vēsturisko tālredzību, stingrību, prasmi uztvert notikumu būtību, sevišķo orientēšanās spēju un šķiru cīņas visu faktoru izpratni, A. Tolstojs tai pašā laikā ietver vadoņa figuru veselā virknē sadzīves sīkumu, dod ne tikai ārējo līdzību, bet pamatīgi iedziļinās arī Iļjiča psicholoģisko pārdzīvojumu pasaulē.

Mūsu priekšā Ļeņins Maskavā, drīz pēc padomju valdības atbraukšanas no Petrogradas. Savā Kremļa kabinetā viņš sarunājas ar Putilovas rūpnīcas strādnieku delegaciju, Ļeņins vērīgi ieklausās, ko runā strādnieki. Rakstnieks tēlo to radniecības un milzīgās uzticības sajūtu, ko strādnieki izjūt pret Ļeņinu. «Deputati vairs nesēdēja pie galda. Ar rokas kustību viņš viņus piecēla, un viņi apstāja Vladimiru Iļjiču, — mādami, piekrizdami, uzelpodami no sajūtas pārpilnības.»

Sīku sadzīves vilcienu saskaņībā ar Ļeņina domu un jūtu atklāšanu Tolstojs sasniedz patiesi realistisku pārliecināšanas efektu un lielā vadoņa tēla iekšējā satura atklāsmi. Rezultatā lasītāja priekšā nostājas dzīvs, darbīgs Iļjiča tēls, tuvs un saprotams miljoniem cilvēku.

Tāpat kā Gorkijs, arī Aleksejs Tolstojs vienmēr saskata Ļeņiņā neizsīkstošo optimismu, tautas vadoņa ticību Dzimtenes gaišai nākotnei. «Revolucijas uzvaru un panākumus viņš uzticēja tautas masu radošajiem spēkiem un optimisma liniju izturēja cauri visām bēdām, ciešanām un pārbaudījumiem. Viņš norādīja uz to, ka revolucija jau izsaukusi dzīvei stipro, gribas pilno, radošo Krievijas cilvēka tipu. Viņš kaisli, pravietiski apgalvoja, ka Krievijas vēsture — lielas tautas vēsture un tās nākotne diža un neaptverama».

Ļeņina tēls rādīts arī vairāku citu padomju prozaiķu un dzejnieku darbos. Darbi par Ļeņinu vai arī darbi, kuros redzam Ļeņinu, žanru ziņā ir loti daudzpusīgi. Te ir nelieli liriski dzejoļi, ar kuriem dzejnieks izsaka savas intimās jūtas pret iemīļoto vadoni, ir dzejas, kurās zīmēts kāds Iļjiča dzīves epizods, ir stāsti, kas parāda padomju cilvēka jūtas un pārdzīvojumus, pirmoreiz ieraugot Ļeņinu vai arī saņemot ziņu par viņa nāvi. Šeit pieskaitāms K. Fedina stāsts «Zīmējums pēc Ļeņina», A. Asejeva dzejolis «Ļeņina jaunība», atsevišķas nodaļas Leonova romanā «Skutarevskis», Vsevoloda Ivanova stāsts «Parchomenko».

Dedzīgas, savilnojuma pilnas rindas Iļjiča nāvei veltījis Nikolajs Ostrovskis romanā «Kā rūdījās tērauds». Smagais zaudējums šeit attēlots ar vecā telegrafista pārdzīvojumu starpniecību. Daudz priecīgu un traģisku pazinojumu telegrafists pieņēmis savā mūžā. Jau sen viņš nedomā par telegramu skopo, lakonisko frāžu jāgu. Bet zina par Ļeņina nāvi ar necilvēcisku spēku dedzina visu viņa būtību. Cilvēka jūtu un pārdzīvojumu notēlojumā N. Ostrovskis šeit paceļas līdz lielai realistiskai meistarībai.

«Aparats notikšķēja pārtraukumu, un telegrafista skatiens vienu desmito daļu sekundes apstājās pie paša uzrakstītā vārda: Ļeņins.

Aparats tikšķēja tālāk, bet doma, nejauši uzdūrusies pazīstamajam vārdam, atkal atgriezās pie tā. Telegrafists vēlreiz paūkojās pēdējā vārdā — «Ļeņins». Ko? Ļeņins? Acs lēca atspoguļoja perspektivā visu telegramas tekstu. Dažus mirkļus telegrafists skatījās lapiņā un pirmo reizi trīsdesmit gadu ilgajā darbā neticēja uzrakstītajam.

Viņš trīs reizes žigli pārlaida acis rindām, bet vārdi neatlaidīgi atkārtoja: «Miris Vladimirs Iļjičs Ļeņins.» Vecais uzlēca kājās, pacēla lentes spirali, ieurbās tajā acim. Divi metri garā spirale apstiprināja to, kam viņš nespēja ticēt! Viņš pagrieza uz savu biedreņu pusi sastingušo seju, un tās izdzirda viņa baiļu pilno kliedzienu:

— Ļeņins miris!»

Starp citiem veiksmīgiem mēģinājumiem attēlot Ļeņinu atzīmējama talantīgā padomju dramatika A. Korneičuka drama «Taisnība». Tā ir romantiska epopeja par Lielās Oktobra socialistiskās revolucijas vēsturiskajām dienām. Skatītājs redz tautu vadoņa lielisko figuru, kura rokās sakopoti 1917. gada oktobra brunotās sacelšanās pavedieni. Vienkāršs, dvēseliisks biedrs un gribas pilns masu vadītājs — tāds atklājas Ļeņins sarunā ar lugas varoņiem — zemnieku Golotu un strādnieku Rižovu. Pēdējā cēlienā Ļeņins tēlots tribīnē Smolnijā, kur saka savilnotu runu jūrniekiem, strādniekiem un kareivjiem par revolucijas uzvaru.

Korneičuka drošo un veiksmīgo mēģinājumu radīt Ļeņina tēlu savā laikā atzīmēja padomju kritika un arī Iļjiča tuvākais draugs — N. K. Krupskaja.

To padomju rakstnieku tradicijas, kuri pirmie mākslinieciskos darbos iemiesoja Ļeņina tēlu, turpina daudzi citi padomju literaturas vārda meistari.

«Ļeņins
arī tagad
dzīvāks par visiem
dzīvajiem» —

rakstīja Vladimirs Majakovskis. Šī doma ietverta daudzos izcilos sacerējumos, kuri apstiprina Ļeņina darbu nemirstību. Ļeņinam veltīto padomju literaturas darbu optimisms pamatojas uz mūsu rakstnieku apzinu, ka padomju zeme, lūk, jau ceturtdaļu gadsimta kā uzvarētāja iet uz priekšu Ļeņina labākā drauga un darba turpinātāja lielā Staļina vadībā.

Ļeņina tēls dzīvo padomju literaturā, jo tas dzīvo un mūžīgi dzīvos miljoniem ļaužu sirdīs, kas nelokāmi pārliecināti, ka «Staļins — tas ir Ļeņins šodien» (A. Barbiss), ka Staļina ģenijs novedīs mūsu zemi līdz komunisma mirdzošajām virsotnēm.

Ļeņins latviešu padomju dzejā

V. VASARS

Latviešu revolucionarais proletariats var lepoties, ka tā gaitas uz socialismu cauri neskaitāmām cīņām, cauri trijām revolucijām cieši jo cieši saistītas ar neuzvaramās bolševiku partijas pamatlicēja, pirmās socialistiskās valsts dibinātāja, mūsu un visas pasaules strādnieku šķiras vadoņa un skolotāja Vladimira Iļjiča Ļeņina vārdu. Vēl pirms 1905. gada revolucijas Ļeņins personīgi ieradās Rīgā, un no šī brīža mēs viņu redzam kā latviešu tautas revolucionarās kustības vadītāju un iedvesmotāju, mūsu darba ļaužu patiesu draugu, visu mūsu uzvaru kaldinātāju.

Tādu Ļeņinu redzam arī latviešu padomju dzejā.

Pirmām kārtām, te jāmin Jāņa Sudrabkalna dzejas par Ļeņinu. Šo dzeju nav daudz, bet dzejnieks tanīs pratis ievīt tādu domu, jūtu un dzejiskās izteiksmes līdzekļu bagātību, ka mūsu priekšā dižais Ļeņina tēls nostājas visā savā lielumā un vēsturiskā patiesīgumā. Dzejolī «Ļeņins» Jānis Sudrabkalns rāda Ļeņinu kā vecās dzīves pārveidotāju, kā vadoni, kurš raidīja cīņā drosmīgākos, lai visi pazemotie un apspiestie kļūtu laimīgi. Ļeņina vadībā dzima padomju valsts, tie, kas bija važās kalti, tika brīvi. Visam šim dzejolim cauri skan viens vadošais motīvs — cik tuvu Ļeņins stāvējis latviešu tautai visos tās vēsturiskajos pārbaudījumu brīžos, vadījis un iejūsminājis visās cīņās:

Kad Piektā gadā, dusmām blāzmojot,
Ļeņ vācu muižas, kungus padzenot,
Sveic Ļeņins latvjus cīņā brāzmainā:
«Tie ienīst varmākas un kauties prot.»

No marmora nu izcērt tēlnieki,
Kāds Oktobrī bij Ļeņins varens, spulgs.
Ar viņa vārdu latvju strēlnieki
Bij pilsoņkarā neuzvarams pulks.

Neaizmirstamu Ļeņina tēlu Jānis Sudrabkalns radījis dzejā «Lielais Oktobris». Ļeņinu te mēs redzam kā cilvēku, kuram seko visplašākās tautas masas un kura ideju labad ikviens brīvības kareivis, darba tautas dēls, nebaidās atdot savu dzīvību. Jānis Sudrabkalns te rāda Ļeņinu kā cilvēku, kas runā uz tāliem gadsimteņiem un visas tautas — arī latviešu tautu — viņš vieno cīņai pret izsūcējiem, «lai tam, kas strādā, klētīs krājas kvieši», lai izsūcējiem būtu ņemta vara pār darba ļaudīm. Ļeņina un Staļina vadībā tauta izcīna Lielo Oktobri, pilsoņkara frontēs sakauj iekšējos un ārējos ienaidniekus.

Sākas padomju valsts celtniecības gadi, un tieši šī grandiozā darba sākuma posmā rimst pukstēt Ļeņina sirds. Bet nemirstīga ir Ļeņina lieta, to turpina viņa labākais skolnieks un tuvākais cīņu biedrs Staļins. Viņa vadībā padomju zeme kļūst par spēcīgu industrialu lielvalsti. Visam dzejolim cauri skan dziļi patiesīgā doma: Staļins — tas ir Ļeņins šodien. Biedra Staļina vadībā plaukst mūsu lielā zeme, jo padomju tauta iemieso dzīvē nemirstīgās Ļeņina idejas.

Tā ir neredzēti strauja padomju dzīves augšupeja, kāda iespējama valstī, kur cilvēki nepazīst ekspluatacijas sūruma, kur darbs dara cilvēku lielu un varenu.

Dziedādams par namu Cēsu ielā, Rīgā, kur tūkstoš deviņsimtajā gadā bija apmeties Ļeņins, par latviešu strēlniekiem pilsoņu kara gados, vai par socialistisko Maskavu, — dzejnieks Aleksandrs Čaks līdzīgi Jānim Sudrabkalnam Ļeņiņā saskata cilvēku, kurš sakopoja un vienoja latviešu darba tautas spēkus cīņai pret reakciju, kurš deva tai gudrāko atziņu, ka tikai ejot kopā ar lielo krievu tautu latviešu tauta var nomest apspiedēju jūgu.

Tagad bij pie latvju darba ļaudīm
Biedrs Ļeņins nācis, lai tos kaujai,
Uzvarai un dzīvei augšup rautu,
Sauli liekot viņiem visiem saujā.

Lai ar krievu lielo darba cilti,
Lai ar krievu strādnieku un zemi
Pušu šķeltu visu zemju viltu
Viņi tā kā ass un taisnīgs lemess.

(«Cēsu ielas nams»)

Kā pilsoņu kara tiešs dalībnieks, Aleksandrs Čaks dzejolī «Kremlī pie Ļeņina» attēlo raksturīgu ainu par latviešu strēlnieku pulkveža sastapšanos ar Vladimiru Iļjiču. Tā ir dzīva aina, kas labi raksturo ģenialā revolucijas strateģa attiecības ar kareivjiem, ticību viņu spēkiem, rāda viņa bezgalīgo uzticību revolucijas lietai, darba tautai. Ļeņins ir tas, kurš vislabāk zina savas tautas vajadzības, «Labi zin, kur cieš un mokas norji, Kur badā, tomēr tic un nemirst, Zin, kur lād, kur nodod un kur cīnās». Ļeņins ir mierīgs, jo zina, ka tauta ir neuzvarama.

Latviešu tauta ilgus gadus bija šķirta no pārējām padomju tautām, no lielās krievu tautas. Latvijā valdīja darba ļaužu dzīvības interešu nodevēji, kas nokļuva pie varas ar ārzemju imperialistu ieroču palīdzību. Viņi nicināja un apkaroja visu progresivo. Cilvēkus, kas aicināja Latvijas darba ļaudis gāzt plutokratisko režīmu, Baltlatvijas kalvi smacēja cietumos vai arī vienkārši fiziski iznīcināja, kā tas bija ar Smiltēnu, Gaili un daudziem jo daudziem latviešu brīvības cīnītājiem.

Taču Ļeņins bija kopā ar latviešu tautu arī šinīs baigajos reakcijas gados. Ļeņins aicināja uz cīņu, iedvesa ticību uzvarai tiem, kas bija paguruši. Ļeņins mācīja, ka darba tautas revolucionarā lieta nekādiem spēkiem nav pievarama. Ļeņins bija tas, kurš pēc dzejnieka Andreja Baloža vārdiem:

Apspiestos, nomāktos, pagrīdē rautos
Pacēla cīņā, kad pienāca laiks.

(«Ļeņinu piemiņam»)

Šai pašā dzejolī Andrejs Balodis izteic visas tautas pateicību Ļeņinam — bolševiku partijas, padomju valsts un Padomju Armijas radītājam. Spēcīgi izskan dzejnieka solījums:

Ļeņin, būs piepildīts viss, ko tu licis,
Ļeņiniets pirmais, tavs Staļins, mūs ved!

Dzejolī «Bolševiki» Andrejs Balodis runā par īpaša kaluma ļaudīm — komunistiem, kurus audzinājusi bolševiku partija, kuri Ļeņina ideju apmirdzēti soļo visas padomju tautas priekšgalā un «cilvēces apvāršņos zaigos tie uzvaras zvaigzni dedz». Bolševikus — proletariata drosmīgos cīnītājus kaldinājusi Ļeņina-Staļina partija.

Cik tuvs un dārgs Ļeņina tēls bija latviešu strēlniekiem Tēvijas kara gados, pauž Edgara Dambura dzejolis «Ļeņins». Kā vienmēr, arī kauju laukos Ļeņins stāvēja klāt brīvības karavīriem un deva spēkus cīņām.

Rusas lāmās redzot nāvi vaigā,
Auga spēks un auga milža griba...
Spēku pārciest grūto moku svelmi —
Deva Ļeņins.

Tā pati atziņa izteikta arī Jūlija Vanaga «Dziesmā par Ļeņinu», kur dzejnieks saka, ka «ar miljonu roku viņš ieroci satver un naidnieku sadragās kaujā».

Dziļas sirsnības caurausti ir Jāņa Grota dzejoļi, kas veltīti Ļeņinam. Visos šais dzejoļos izskan viena doma: «Nekad nav Ļeņins aizgājis uz dusu, jo visas tautas viņu redz un dzird.» Lasot Jāņa Grota dzejoļus par Ļeņinu, mēs it kā savām acīm redzam, kā gar Ļeņina Mauzoleju soļo no visām padomju malām sabraukuši kolchozniieki, strādnieki, karavīri un dzejnieki, bērni un sirmgalvji; pie Ļeņina kapa nāk cīnītāji no visām zemeslodes malām. Viņi nāk šurp ne lai skumtu, bet smeltos jaunus spēkus jaunām cīņām un uzvarām, nāk, jo «Ikviens te ausmu redz un nezin rietu. Ikviens te atnāk apstarots un brīvs» («Pie Ļeņina Mauzoleja»).

Vai visos latviešu padomju dzejnieku darbos, kas veltīti Ļeņinam, mēs dzirdam kvēlus slavinājuma vārdus padomju tautu dižajai draudzībai, kam tik cietus un nesagraujamus pamatus licis Ļeņins:

Viņš tautu sadraudzību atvija
Kā karogu, kas brīvi nesa mums,
Un dziļi sirdī juta Latvija,
Ka negaisā būs mierīgs tēva jums,

saka Jānis Sudrabkalns dzejolī «Ļeņins», saskatot šinī draudzībā drošāko nākotnes balstu. Padomju tautu draudzības lielumu izsaka arī dzejnieks Jānis Plaudīs dzejolī «Dīvas pasaules».

Iet cilvēks brīvs,
kur Ļeņins, Staļins vada...
Un tautu draudzība
zeļ krāšņāk gads aiz gada,
Briest mūsu spēks
un — uzvara ar mums.

Vienmēr, kad vien mūsu dzejnieki apdzied padomju tautu lielo draudzību, viņi slavina Ļeņinu — padomju daudznaciju valsts pamatlicēju, visu tautu draugu un aizstāvi.

Padomju tautas varenajā gaitā uz komunismu, tās uzvarās — visur mēs izjūtam Ļeņina ideju diženumu un nemirstību. Zīmīgi šai ziņā ir Jūlija Vanaga vārdi:

Lūk, pilsēta gaiša no gruvešiem ceļas,
Pār upēm aug vareni tilti,
Un tirumā kūpot jau velēna veļas —
Sveic pavasars Ļeņina cilti.

(«Dziesma par Ļeņinu»)

Drošī mēs raugāmies nākotnē, zinot, ka mēs iesim arvien uz augšu, jo ar mums vienmēr ir lielais Ļeņins. Loti labi to savā dzejolī «Ļeņinam» izteic Meinhards Rudzītis:

Ļeņins mums kā saule staro
Laiku laikos jauns un dzīvs,
Mūsu rokās viņa karogs
Mūžam plīvos skaists un brīvs!

PSRS PADOMJU RAKSTNIEKU SAVIENĪBĀ

Padomju rakstnieku savienības valdes 12. plenums, kas nesen beidzās, noklausījās un apsprieda A. Sofronova referatu «Padomju dramaturģija pēc VK(b)P CK lēmuma «Par dramatisko teatru repertuaru un pasākumiem tā uzlabošanai» un V. Sčerbinas referatu «Padomju kino dramaturģija pēc VK(b)P CK lēmuma «Par kino filmu «Lielā dzīve». Apspriedis padomju dramaturģijas un kino dramaturģijas stāvokli, plenums pieņēma lēmumus, kas izteikti zemāk.

1.

VK(b)P CK vēsturiskais lēmums «Par dramatisko teatru repertuaru un pasākumiem tā uzlabošanai» labvēlīgi ietekmēja padomju dramaturģijas attīstību, tās idejiski mākslinieciskā līmeņa pacēlumu.

Pēc VK(b)P CK lēmuma mūsu zemes teatros parādījās lugas, kas paceļ lielus laikmeta jautājumus, atklāj padomju sabiedrības dzīves parādības tās virzībā uz komunismu, rāda padomju tautas varonību darbā un karā.

Pie tādiem dramatiskiem sacerējumiem jāpieskaita lugas: Romašova «Varenais spēks», Simonova «Krievu jautājums», Čirskova «Uzvarētāji», Virtas «Mūsu dienišķā maize» un «Kādā zemē», Jakobsona «Dzīve citadelē» un «Cīņa bez frontes līnijas», Sofronova «Kādā pilsētā» un «Maskavas raksturs», Surova «Lielais liktenis», Korneičuka «Makars Dubrava», Griguļa «Māls un porcelans», Pervenceva «Dienvidu mezgls», Šteina «Goda likums», Movzona «Konstantins Zaslonovs», Lubimovas «Sniedziņš», Michalkova «Sarkanais kaklauts», Dmiterko «Generalis Vatutins», Mamedhanala «Austrumu rits», Abiševa «Vienotā saime», Brodeles «Upesciema pavasaris» un dažas citas.

Atzīmējot šos pirmos panākumus VK(b)P CK norādījumu izpildīšanā, plenums uzskatīja tomēr, ka stāvoklis laikmetīgajā padomju dramaturģijā arvien vēl ir neapmierinošs. Padomju teatriem nav pietiekamā daudzumā augsti idejisku un mākslinieciski meistarīgu lugu. Padomju dramaturģijas atpaliciba kļūst par traucēkli padomju teatra kulturas tālākam pacēlumam.

Padomju rakstnieku savienības prezidijs un sekretariats nemobilizēja rakstniekus VK(b)P CK lēmuma par dramatisko teatru repertuaru izpildīšanai, neiesaistīja darbā pie lugām mūsu zemes labākos rakstniekus, nevadīja rakstniekus, kuri strādāja pie dramatisku sacerējumu radīšanas, un nesniedza viņiem radošu palīdzību.

Sevišķi nepieļaujami, ka pietiekamu atbalstu no Rakstnieku savienības sekretariata un prezidija neesoņēma jaunie rakstnieki, kas dramaturģijā sākuši nodarboties pēdējos divos gados.

Sakarā ar to, ka šī padomju literaturas svarīgā nozare palika ārpus rakstnieku savienības sekretariata redzes lauka, uz mūsu zemes teatru skatuvēm un presē pēdējā laikā atkal parādās bezidejiskas, nemākslinieciskas lugas. Viena daļa no tām (N. Pogodina «Samtainā sezona», V. Solovjova «Sirdsapziņa») ir tiešs padomju dzīves un padomju cilvēku tēlu izkropļojums, citas (Poļakova «Negaidīja», Finka «Studenti», Masa un Červinska «Kara dienu draugi», Galiča un Isajeva «Jūs izsauc Taimira», Uspenska «Dzīvoja trīs draugi») ar savu zemo idejiski mākslinieciisko līmeni nekādi neatbilst padomju skatītāju pieaugošajām prasībām.

Dramaturģija un teatri neņēma vērā VK(b)P CK norādījumus, kuros teikts, ka dažās lugās, kas uzvestas 1945.—1946. gados, padomju laudis «attēloti kropļaini kariķētā formā, primitīvi un nekulturali, ar mietpilsonisku gaumi un parażām, bet negativie personaži apveltīti daudz spilgtākām rakstura īpašībām, parādīti spēcīgi, ar lielu gribasspēku un izveicīgi. Notikumi šādās lugās bieži vien attēloti samāksloti un meligi, kādēļ lugas rada nepatiesu, vilītu priekšstatu par padomju dzīvi».

Tai pašā laikā uz teatru skatuvēm parādās tulkotas Rietumu buržuaziski liberalo autoru lugas, bez jebkādas idejiski mākslinieciskas vērtības padomju skatītājam.

Mākslas lietu komiteja līdz šim laikam nav veikusi nekādus noteiktus pasākumus, lai padomju dramaturgu lugas iestudētu labākie režisori un izrādēs par laikmetīgo temu būtu nodarbināti vadošie aktieri.

Plenums atzīmēja, ka padomju dramaturgu lugās nav pietiekamas padomju sabiedrības dzīves temu dažādības. Trūkst sacerējumu, kas rādītu padomju cilvēku darba varonību. Pilnīgi nepietiekami uz teatru skatuvēm parādīti strādnieki un kolhozniekī, viņu cīņa par pēckara piecgades izpildīšanu, par padomju valsts varenības nostiprināšanu Idejiskā cīņa par progresivo padomju materialistisko uzskatu uzvaru zinātnē (piemēram bioloģijas, medicinas utt. nozarēs), pret mūslaiku Rietumeiropas un Amerikas buržuazisko zinātnieku kaitīgajiem un atpalikušajiem idealistiskajiem uzskatiem nav radusi atspoguļojumu padomju dramaturgu darbos. Dažādas buržuazisko Rietumu dievināšanas izpausmes, kas vēl sastopamas padomju inteligences atpalikušajos slāņos, atmaskotas un izsmietas vēl ļoti nedaudzās lugās Cīņa ar šīm Rietumu dievināšanas izpausmēm, padomju patriotisma audzināšana joprojām paliek par vienu no galvenajām dramaturģijas temām.

Padomju rakstnieku savienība un tās dramaturģijas komisija neizvirzīja dramaturgiem uzdevumu apgūt profesionalo meistaribu, celt darbu mākslinieciisko līmeni. Daudzās lugās rakstnieki, vērojot dzīves parādības, fiksē tās bez dziļa idejiski mākslinieciska vispārinājuma. Nereti pareizi nostādīta tema lugā, tās lielā ideja nerod vajadzīgo iemiesojumu lugas varoņu raksturos un personīgajos likteņos. Viss tas noved pie tā, ka šīs lugas, būdamas nepietiekami mākslinieciski augstvērtīgas, neieinteresē padomju skatītāju un ātri iziet no repertuara.

Iepriekš atzīmēto padomju dramaturģijas trūkumu svarīgākais iemesls joprojām ir rakstnieku un dramaturgu nepietiekamās saites ar strādnieku, kolhozniekiu un inteligences dzīvi un darbu. Tikai dziļi pazīstot mūslaiku dzīvi, pazīstot realos konfliktus, kas izceļas, saduroties uzvarošajam jaunajam ar veco, dziļi pazīstot mūsu padomju lasītāju, tikai visa tā apgūšana var uzvest padomju dramaturģiju uz lielā, plašā socialistiskās mākslas ceļa.

Plenums īpaši atzīmēja teatra kritikas neapmierinošo stāvokli. Žurnals «Teatr» (redaktors b. Kalašņikovs) un avīze «Sovetskoje Iskustvo» (redaktors b. Vdovičenko) savas slejas bieži vien atļauj formalistiskai, snobistiskai, padomju mākslas garam svešai kritikai.

Viskrievijas teatru biedrības teatra kritiķu sekcijā un Rakstnieku savienības dramaturģijas komisijā grupējās kritiķi, kas stāv uz partijas nosodītām mākslas apolitiskuma pozicijām, kuras tie aizstāv vairāk vai mazāk atklātā vai maskētā veidā. Ne tik atklāti preses slejās un daudz atklātāk dažādās apspriedēs Viskrievijas teatru biedrībā un Centralajā literatu namā šāda veida kritiķi (Gurvičs, Juzovskis, Maļugins u. c.) no formalistiskām un estetiskām pozicijām mēģina diskreditēt pozitivas parādības padomju dramaturģijā. Tādu lugu parādīšanos, kurās attēlota mūsu īstenība, padomju cilvēku varoņdarbi Tēvijas kara frontēs un pēckara celtniecības periodā, šādi kritiķi saņem uz naziem. Sevišķi naidīgi viņi uzņem dramaturģijā ienākušo literaro jaunatni.

Šāda veida kritiķi mēģina satricināt teatru uzticību laikmetīgajai padomju temai, nepareizi orientē padomju skatītāju un traucē radošo dotību attīstību daudziem dramaturgiem, kuri pievēršas laikmetīgajai tēmai. Šādu kritiķu vidū tiek kultivēta Rietumu buržuaziskās kulturas dievināšana, tiek ignorēts krievu klasiskās dramaturģijas bagātīgais mantojums, valda nihilisms pret padomju dramaturģijas ievērojamo pieredzi.

Plenums atzīmēja, ka teatra kritiķu vidū līdz šim laikam pastāv pazīšanās, grupu attiecības. Savos rakstos avīzes «Sovetskoje Iskustvo» un žurnala «Teatr» slejās, kā arī uzstājoties apspriedēs Viskrievijas teatru biedrībā un Padomju rakstnieku savienībā, šādi kritiķi, «novērtējot lugas un izrādes, vadās nevis no padomju dramaturģijas un teatra mākslas idejiskās un mākslinieciskās attīstības interesēm, t. i. nevis no valsts un tautas interesēm, bet no grupu, pazīšanās, personīgām interesēm» (VK(b)P CK lēmums par dramatisko teatru repertuaru).

Daļa padomju teatra kritiķu (Borščagovskis, Bojadžijevs, Varšavskis) faktiski iet formalistiskas estetiskas kritikas pavadā; citi (Altmans, Cholodovs) samierinoši izturas pret šiem svešajiem uzskatiem par dramaturģiju un teatra mākslu. Tādā kārtā uz apolitiskām, «tīrās mākslas», «mākslas mākslai» pozicijām stāvošo kritiķu agrākie un tagadējie darbi līdz šim laikam palikuši neatmaskoti un nenokritizēti.

Kā pilnīgi neciešamu faktu plenums atzīmēja to, ka dažādās apspriedēs un sēdēs Viskrievijas teatru biedrībā un Centralajā literatu namā kļuvuši biežāki atsevišķu kritiķu no svešām, formalistiskām pozicijām izejoši uzbrukumi mūsu valsts labākajiem realistiskajiem teatriem — Gorkija vārdā nosauktajam MADT un Mazajam Akademiskajam teatrim, uzbrukumi, kam nav nekā kopīga ar šo teatru to vai citu kļūdu kritiku, bet kuru mērķis ir no padomju mākslai svešām pozicijām satricināt padomju literatu un teatra darbinieku mīlestību un ticēju uz šiem teatriem — krievu un visas padomju tautas nacionalo lepnumu.

Līdz šim laikam nav izstrādāti dramas un teatra marksistiski ļeņiniskās teorijas pamati, nav radīta krievu pirmsrevolucijas un padomju teatra patiesi zinātniska vēsture. Nedaudziem teoretiskiem darbiem, kas parādījušies pēckara gados, ir lieli trūkumi — buržuaziskais objektivisms, samierināšanās ar formalismu un Rietumeiropas buržuaziskās kulturas dievināšana.

Valsts teatra mākslas institūtā mācības līdz šim laikam tiek pasniegtas pēc formalistiskām mācību grāmatām un bieži vien atrodas tādu profesoru un pasniedzēju ziņā, kuri nestāv uz marksistiski ļeņiniskām pozicijām.

Par Padomju rakstnieku savienības prezidija un sekretariata, kā arī Mākslas lietu komitejas lielu kļūdu plenums uzskatīja to, ka tās līdz šim laikam nav atklājušas sugstāk aprādītās parādības un nav izdarījušas nepieciešamos idejiskos un organizatoriskos secinājumus, kas nodrošinātu partejisku virzienu padomju teatra kritikā un jaunu aktieru un režisoru kadru audzināšanā. Padomju rakstnieku savienības organs «Literaturnaja Gazeta» nav veltījis un nevelti uzmanību padomju dramaturgu un kritiķu darbam. Avīzei gandrīz nav rakstu, kas analizētu padomju dramaturģijas un kritikas stāvokli. Avīze neiespiež rakstus, kuros būtu atklāts tas svarīgi jaunais, ko ienesušas labākās padomju lugas par laikmetīgo temu. Padomju rakstnieku savienības žurnali «Novij Mir», «Znamja» un «Oktjabr» neiespiež padomju dramaturgu labākās lugas, ar to sekmējot tādu priekšstatu rašanos, kas dramaturģiju uzskata nevis par vienu no augstākajiem, grūtākajiem un goda pilnākajiem literaturas žanriem, bet par «otras šķiras» literaturu.

Plenums atzīmēja Padomju rakstnieku savienības dramaturģijas komisijas (priekšsēdētājs b. Krons) nepietiekamo darbu, kam raksturīgs apolitiskums, bolševistiskas principialitates trūkums, komisijas darbinieku (b. Maļugina) kļūdu noklusēšana. Komisija neveica nekādu organizatorisku darbu, lai raditu lugas par laikmetīgām temām, un nesniedza palīdzību brālīgo republiku dramaturgiem.

Plenums uzdeva Padomju rakstnieku savienības prezidijam un sekretariatam izlabot šai lēmumā atzīmētos trūkumus un visiem līdzekļiem panākt, lai tiktu izpildīts VK(b)P CK norādījums par to, ka Rakstnieku savienībai jāvada dramaturgu daiļrade mākslas un literaturas tālākās attīstības interesēs.

Plenums uzdeva Padomju rakstnieku savienības prezidijam un sekretariatam sistematiski iesaistīt mūsu zemes labākos rakstniekus lugu sacerēšanā, sniedzot viņiem radošu palīdzību un kritizējot viņu sacerējumus laikmetīgu un augstu idejiski mākslinieciisku prasību gaismā.

Padomju rakstnieku savienības sekretariatam un prezidijam savās sēdēs sistematiski jāapspriež padomju dramaturgu jaunās lugas; kopā ar Mākslas lietu komiteju jāapspriež dramaturgu daiļrade un atsevišķi teatra uzvedumi, ar teatru darbinieku un dramaturgu piedalīšanos.

Plenums uzdeva Padomju rakstnieku savienības prezidijam un sekretariatam sniegt sistematisku palīdzību dramaturgiem republikās un apgabalos, biežāk uzaicināt viņus uz Maskavu viņu daiļrades aspriešanai.

Sevišķa vērība jāveltī visu tautību jauno dramaturģijas kadru daiļradei.

Sekretariatam jānodrošina rakstnieku dramaturgu radošie komandējumi uz rūpnīcām, jaunceltnēm, uz kolhoziem, uz karaspēka daļām, mācību un zinātniski pētnieciskām iestādēm, jāapspriež dramaturgu radošie nodomi un viņu izbraucienu rezultati.

Plenums atzīmēja, ka PSRS Padomju rakstnieku savienības prezidija un sekretariata darba trūkumi piemīt arī republiku Rakstnieku savienību valdēm, kā arī Rakstnieku savienības nodaļām novados un apgabalos, un lika priekšā tām veikt praktiskus pasākumus šo trūkumu novēršanai.

Plenums uzdeva Padomju rakstnieku savienības prezidijam un sekretariatam, ar labāko rakstnieku dramaturgu un teatra kritiķu palīdzību, centralās preses slejās, avīzes «Literaturnaja Gazeta» un žurnalu «Novij Mir», «Znamja», «Oktjabr» un «Zvezda» slejās atmaskot kaitīgos antipartejiskos uzskatus par padomju dramaturģiju un padomju teatri, ko propagandē apolitiskās mākslas piekritēji.

Plenums uzdeva Padomju rakstnieku savienības preses organiem nesamierināmi cīnīties pret līdzīgiem uzskatiem no mākslas partejiskuma pozicijām, no socialistiskā realisma pozicijām. Estetiski formalistiskās, padomju mākslai svešās kritikas sakāvei jāklūst par laikmetīgās dramaturģijas trūkumu izvērstas partejiskas kritikas sākumu.

Teatra un literaturas kritiķu uzdevums — atbalstīt progresivās partejiskās tendences dramaturģijā, audzināt rakstniekus bolševistiskā partejiskuma garā, saudzīgi izturēties pret viņu darbu.

Jāiikvidē savstarpējā kļūdu noklusēšanas sasmakušā atmosfera, kas valda teatra kritiķu vidū, un jāvirza uz priekšu padomju dramaturģijas attīstība, pielietojot principialas idejiskas kritikas un paškritikas pārbaudīto ieroci.

Šai nolūkā plenums atzina par nepieciešamu:

nomainīt dramaturģijas komisijas vadību ar jauniem spēkiem, kas spētīgi nodrošināt partejiskas pozicijas dramaturģijas nozarē;

likt priekšā Mākslas lietu komitejai un Viskrievijas teatru biedrībai likvidēt teatra kritiķu apvienību pie VTB kā kaitīgu, padomju mākslas garam neatbilstošu un partijas norādījumiem un padomju tautas prasībām pretēju uzskatu un teoriju perekli, kā arī nodrošināt bolševistisku vadību VTB izdevniecībās;

apvienot teatra kritikas labākos spēkus ap Padomju rakstnieku savienības preses organiem, avīzi «Sovetskoje Iskustvo», žurnalu «Teatr», kā arī ap PRS dramaturģijas komisiju;

pārvērst žurnalu «Teatr» par Mākslas lietu komitejas un Padomju rakstnieku savienības kopīgu organu un nomainīt tā vadību;

vērst Kinematografijas ministrijas, Mākslas lietu komitejas un Architekturas lietu komitejas uzmanību uz nepieciešamību pastiprināt avīzes «Sovetskoje Iskustvo» vadību;

uzdot avīzei «Literaturnaja Gazeta» (redaktors b. Jermilovs) sistematiski apgaismot padomju dramaturģijas stāvokli un uzdevumus.

Plenums vērsa Mākslas lietu komitejas uzmanību uz nepieciešamību pastiprināt teatru organizatorisko lomu jauna repertuara radīšanā un rakstnieku dramaturgu apvienošanā pie teatriem.

Plenums uzdeva žurnalu «Novij Mir», «Znamja», «Oktjabr» un «Zvezda» redaktoriem savu izdevumu slejās iespiest labākos dramatiskos sacerējumus, kas veltīti laikmetīgām temām.

Izdevniecībai «Iskustvo» nepieciešamā metienā jāizdod preses un padomju sabiedrības atzīmētās padomju dramaturgu labākās lugas.

Padomju rakstnieku savienības plenums vērsa Mākslas lietu komitejas uzmanību arī uz neapmierinošo stāvokli mācību pasniegšanā Valsts teatra mākslas institūtā un uzskatīja par nepieciešamu visturvākajā laikā izlabot šo stāvokli.

Plenums uzdeva Padomju rakstnieku savienības sekretariatam pārbaudīt dramaturģijas jautājumu pasniegšanas kvalitati PRS Literaturas institūtā.

Plenums uzdeva prezidijam un sekretariatam visiem līdzekļiem atbalstīt to dramaturgu darbu, kuri raksta bērniem.

Plenums uzdeva prezidijam un sekretariatam sniegt palīdzību tiem rakstniekiem, kuri piedalās muzikalās dramaturģijas (opera, muzikalā komedija, balets) radīšanā.

Plenums uzdeva sekretariatam izstrādāt specialus pasākumus mūsu zemes pašdarbības teatru repertuara radīšanai.

Plenums uzaicināja visus labākos mūsu zemes rakstniekus, kuri raksta visās Padomju Savienības tautu valodās, radīt mūsu teatriem idejisku, augsti mākslinieciisku repertuaru, kas atbilst padomju skatītāja prasībām un vajadzībām. Tikai paceļot dramaturgu atbildību partijas un tautas priekšā, noteikti cīnoties ar formalistiski estetisko kritiku, ar buržuazisko Rietumu dievināšanu, realizējot bolševistiskā partejiskuma principus padomju dramaturģijā, nodibinot ciešas saites ar dzīvi, dziļi izprotot komunisma celtniecības uzdevumus, neatlaidīgi izkopjot mākslinieciisko formu, padomju literatura varēs pārvarēt dramaturģijas atpalicību, gūt noteiktus panākumus šai vienā no svarīgākajām padomju mākslas nozarēm un izpildīt VK(b)P CK vēsturisko lēmumu «Par dramatisko teatru repertuaru un pasākumiem tā uzlabošanai».

2.

Kino, šī vissvarīgākā un masveidīgākā no mākslām, jau sen kļuvis par īstu komunistiskās partijas palīgu Padomju Savienības darba ļaužu plašu masu audzināšanā Propagandējot komunisma idejas, stāstot lielo patiesību par mūsu zemi, padomju filmas ieguvušas visas pasaules darba ļaužu mīlestību un atzinību.

Padomju kino panākumi — tie zināmā mērā ir padomju kino dramaturģijas panākumi, jo filmas pamatu pamats ir scenarijs.

Padomju varas gados izveidojās un izauga ievērojama rakstnieku grupa, kas aktivi strādā kino dramaturģijas nozarē un radījusi virkni plaši pazīstamu, mākslinieciski ievērojamu scenariju (P. Pavlenko, M. Virta, J. Gabrilovičs, B. Čirskovs, M. Smirnova, A. Pervencevs, G. Grebners, A. Dovženko, J. Germans, K. Vinogradska, K. Isajevs u. c.).

Vadoties no VK(b)P CK vēsturiskajiem lēmumiem, kuros formulēti padomju mākslas galvenie principi, kino dramaturgi un režisori radījuši virkni labu scenariju un filmu («Zvērests», «Nachimovs», «Kreiseris Varjags», «Teiksma par Sibirijas zemi», «Krievu jautājums», «Lauku skolotāja», «Navoji», «Mičurins», «Jaunā gvarde», «Stāsts par īstu cilvēku», «Trešais trieciens»), kas liecina par mūsu kino pacēlumu.

Tomēr jāatzīmē, ka pēdējā laikā parādījušies idejiski kaitīgi, mākslinieciski nepilnvērtīgi scenariji un filmas, pie kurām jāpieskaita: «Jaunā māja» (J. Pomeščikova scenarijs), «Vilciens steinādzas uz austrumiem» (L. Maļugina scenarijs), «Baleta soliste» (A. Erlicha scenarijs).

PRS plenums atzīmēja, ka padomju kino dramaturģijas sasniegumi nepavisam nav pietiekami un neatbilst tām prasībām, kādas kinematografam uzstāda mūsu tauta. Vēl vairāk, mūsu kino dramaturģijas atpalicība pašreiz ir galvenais traucēklis padomju kino mākslas tālākai attīstībai.

VK(b)P CK vēsturiskais lēmums par kino filmu «Lielā dzīve» pilnīgi pareizi norādīja, ka «priekšmeta nepārzināšana, scenaristu un režisoru viegliprātīga izturēšanās pret savu darbu ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc tiek ražotas nederīgas filmas. VK(b)P CK atklāja visbūtiskākos trūkumus mūsu kino dramaturgu praksē un norādīja ceļus šo trūkumu ātrākai pārvarēšanai.

Pašreiz padomju kino dramaturģija vēl nav atrisinājusi visus uzdevumus, kādus tai bija uzstādījuši VK(b)P CK lēmumi par literaturas un mākslas jautājumiem. Atbildība par to gulstas ne tikai uz Kinematografijas ministriju, bet arī uz Padomju rakstnieku savienību.

Līdz pēdējam laikam Padomju rakstnieku savienība un tās vadība maz nodarbojās ar kino dramaturģijas jautājumiem. Daudzi rakstnieki savā radošajā praksē vēl neapzinās, ka kino dramaturģija ir literarās daiļrades oriģinala nozare un ka, piemēram, ekranizacija nav mechaniska, amatnieciska atsevišķu literarā darba epizodu un varoņu pārnešana scenarijā, bet pēc tam arī uz ekrana. Par šādas maldīgas domas piemēru var kalpot pirmā darba stadija pie scenarija un filmas «Jaunā gvarde». Tikai pateicoties partijas kritikai tika pareizi atrisināts romana ekranizacijas uzdevums.

Padomju rakstnieku savienības neieinteresētība kino dramaturģijas jautājumos noveda pie tā, ka nebija izdarīti vajadzīgie secinājumi no P. Nilina kļūdainā scenarija («Lielā dzīve», otrā serija) kritikas. Rakstnieku savienība atstāja neievērotu principialo partejisko kritiku, ko izpelnījās A. Dovženko scenarija un filmas «Mičurins» («Dzīve ziedos») pirmais variants, kā arī N. Pogodina un S. Jutkeviča scenarijs un filma «Gaisma pār Krieviju».

Rakstnieku savienību valdes savienotajās republikās lielākajā vairumā maz nodarbojās ar kino dramaturģijas jautājumiem, nesniedza kino studijām patiesu radošu palīdzību. PSRS Rakstnieku savienība maz palīdzēja republiku Rakstnieku savienībām kino dramaturgu kadru audzināšanā, kā rezultatā līdz galam nav realizēti, piemēram, tādi svarīgi scenariji kā «Baku ugunis» (Azerbaidžana) un «Dņeprogess» (Ukraina).

Starp atsevišķiem rakstniekiem vēl var sastapt uzskatu par scenariju kā par «otras šķiras» literaturu, kas nepelna nopietna literata uzmanību. Šie rakstnieki aizmirst to, ka darbs pie scenarija prasa no rakstnieka tādu pašu atbildību kā darbs pie romana, poemas, lugas.

PSRS PRS plenums kategoriski nosodīja nevērīgu izturēšanos pret scenariju rakstīšanu un visā noteiktībā pasvītroja, ka padomju kino dramaturģija ir viens no svarīgākajiem daiļliteratures žanriem ar milzīgu politisku un valstisku nozīmi.

Padomju rakstnieku savienības prezidija un sekretariata nevērība pret kino un kino dramaturģijas jautājumiem negativi ietekmē kinematografijas kritikas stāvokli. Atsevišķu kino darbinieku — rakstnieku un kritiķu — vidū vēl valda VK(b)P CK lēmumos par idceloģiskiem jautājumiem nosodītie apolitiskie uzskati par mākslu, formalistiska pieeja kino mākslas sacerējumiem. Kinematografijas kritika izolēta no pārējiem marksistiski ļeņiniskās estetikas jautājumiem. Grāmatas par kino vēstures un teorijas jautājumiem ir teoretiski nevarīgas, bet dažreiz pat pilnīgi teoretiski neskaidras. Šais grāmatās lasītājs bieži vien sastop Amerikas kino dievināšanas faktus, acīm redzami formalistiskās koncepcijas un slēdzienus (M. Bleimana un S. Jutkeviča raksti krājumā «Grifits»). Vienīgā rokas grāmata scenariju mākslā ir V. Turkina novecojusies eklektiskā grāmata «Kino dramaturģijas pamati». Teoretiskas neskaidrības elementi atrodami nesen iznākušajā N. Lebedeva grāmatā «Raksti par PSRS kino vēsturi».

Padomju rakstnieku savienības prezidijs un tā kino komisija nesapulcināja ap sevi labākos kinematografijas kritikas spēkus un neatmaskoja ar viņu palīdzību kaitīgu prettautisku uzskatu konkretos nesējus padomju kinematografijā.

Padomju rakstnieku savienības kino dramaturģijas komisijā netiek analizēti raksti par kino jautājumiem, kas parādījušies padomju presē, netiek apspriests žurnals «Iskustvo Kino», kas atrodas uz zema idejiski teoretiska līmeņa.

Kino dramaturgu atpalicība no dzīves prasībām, dzīves nepazīšana un neprasme skatīt dzīves parādības lielu vispārvalstisku uzdevumu gaismā, nepietiekams darbs pie scenarija mākslinieciskās formas joprojām ir viens no galvenajiem daudzu kino dramaturģijas darbu idejiski mākslinieciskā vājuma iemesliem. Rakstnieku savienība ne radoši, ne organizatoriski nepalīdz rakstniekiem, kas strādā kinematografijas nozarē.

Plenums atzīmēja, ka Rakstnieku savienības kino dramaturģijas komisija vēl nav kļuvusi par īstu radošu kino dramaturģijas centru, kas palīdzētu Rakstnieku savienības valdei kinematografijas mākslas literaro jautājumu atrisināšanā un rakstnieku — kino dramaturgu organizēšanā. Līdz šim laikam nav radītas kino dramaturģijas komisijas pie republikaniskajām Rakstnieku savienībām.

Plenums pieprasīja no Rakstnieku savienības vadības nopietnu radošu palīdzību kino dramaturģijas attīstībai. Padomju rakstnieku savienības uzdevums ir radoši piedalīties Kinematografijas ministrijas scenariju sagatavošanas tematisko plānu sastādīšanā, jaunu temu izvirzīšanā un apspriešanā.

Turpinājums 5. lapas pusē

PSRS PADOMJU RAKSTNIEKU SAVIENĪBĀ

Turpinājums no 4. lapas puses

Rakstnieku darbam pie scenarijiem, kvalificētāko rakstnieku iesaistīšanai jaunu kino dramaturģijas darbu radīšanā jāatrodas Rakstnieku savienības un tās vadošo organu pastāvīgas radošas uzmanības redzes laukā.

Padomju rakstnieku savienības sekretariata un prezidija darba plānā jāparedz jaunu kino scenariju sistematiska apspriešana savās sēdēs.

Padomju rakstnieku savienības prezidijam jāsniedz palīdzība rakstniekiem, kas strādā kino nozarē, labāk apgaismot galvenos laikmetīgos jautājumus un parādības, jāpraktizē kino dramaturgu radošie komandējumi uz rūpnīcām, jaunceltnēm, uz kolchoziem, uz zinātniskajām un mācību iestādēm, jāapspriež rakstnieku radošie nodomi un viņu izbraucienu rezultati.

Rakstnieku savienības uzdevums ir piesaistīt rakstniekus pie scenariju radīšanas tādām filmām, kas kalpotu bērnu komunistiskās audzināšanas jautājumiem.

PSRS Kinematografijas ministrijas scenariju studijas vadībai regulari jāinformē rakstnieki par scenariju radīšanas darbu gaitu.

Plenums ieteica Rakstnieku savienības prezidijam izdalīt kvalificētus rakstniekus studiju mākslinieciisko padomju sastāvā, uzdodot viņiem par pienākumu aktivi piedalīties šai svarīgajā darbā.

Plenums uzskatīja par nepieciešamu pastiprināt kino studiju scenariju daļas ar augsti kvalificētiem redaktoriem; Padomju rakstnieku savienībai jāsniedz šai ziņā PSRS Kinematografijas ministrijai reala palīdzība.

Plenums uzdeva Rakstnieku savienības kino dramaturģijas un literaturas teorijas un kritikas komisijām daudz aktivāk iesaistīties kino vēstures un teorijas jautājumu izstrādāšanā. Nepieciešami visiem līdzekļiem sekmēt žurnala «Iskustvo Kino» darba noteiktu uzlabošanu, padarīt šo žurnalu par boļševistiskas kritikas kaujniecisku organu kino pētniecības nozarē.

Plenums uzdeva avīzei «Ļiteraturnaja Gazeta» savās slejās sistematiski apgaismot kino un kino dramaturģijas jautājumus. Kino dramaturģijas labākie darbi jāiespiež Rakstnieku savienības žurnalu «Novij Mir», «Oktjabr, «Znamja», «Zvezda» lappusēs. Žurnalu lappusēs tāpat jāatvēl vieta kino un kino dramaturģijas jautājumu apspriešanai.

Plenums vērsa PSRS Kinematografijas ministrijas uzmanību uz slikti nostādītu scenariju rakstītāju kadru audzināšanas darbu, it īpaši Vissavienības Valsts kinematografijas institutā. Rakstnieku savienība apņemas sniegt Kinematografijas ministrijai palīdzību instituta pasniedzēju kadru papildināšanā ar kvalificētiem literariem spēkiem.

Plenums atzīmēja, ka ir svarīgi nostiprināt radošu sadraudzību un sadarbību starp scenaristiem un režisoriem, kas, kā rāda pieredze, daudzējādā ziņā palīdz radīt augsti mākslinieciskus kinematografijas darbus.

Padomju Rakstnieku savienības valdes plenums griezās pie labākajiem mūsu zemes rakstniekiem ar aicinājumu radīt mūsu tautai vajadzīgus kino dramaturģijas darbus, radīt tos tādā idejiski mākslinieciskā līmenī un tādā daudzumā, kas varētu nodrošināt vismasveidīgākās un vistautiskākās mākslas — lielās padomju kinematografijas — varenu attīstību.

Kulturas un izglītības iestādes pirmsvēlēšanu aģitacijā

Mūsu republikas tautas namu, kolchozu klubu un bibliotēku darbinieki rosīgi piedalās tautas tiesu vēlēšanu sagatavošanā, šai darbā plaši iesaistot mākslinieciskās pašdarbības kolektivu dalībniekus. Vēlētāju apkalpei aģitacijas punktos, klubos un bibliotekās iekārtoti literaturas stendi un vitrīnas ar materialiem par mūsu tiesu audzinošo lomu un to pārākumu par buržuaziskām tiesām. Vairāk nekā 300 tautas namos un klubos darbojas ziņu galdi, notiek juridiskās konsultacijas.

Darbojas 680 mākslinieciskās pašdarbības aģitbrigades, kuru repertuarā ietilpst montaža «Vēlēsim tautas tiesas», jaunāko lugu fragmenti, viencēlieni, latviešu un brāļīgo padomju tautu dejas, deklamacijas un nākamās vasaras dziesmu dienu obligatā repertuara dziesmas. Līdz šim vislabākos panākumus guvušas Talsu, Jelgavas, Rīgas un Bauskas apriņķa aģitbrigades, kas uzstājas ne tikai vēlēšanām veltītos sarīkojumos tautas namos un klubos, bet sniedz priekšnesumus arī aģitacijas punktos. Cēsu kulturas nama darbinieki iestudējuši montažu, kurā izmantoti fakti no vietējās dzīves. Tuvākajā laikā pirmsvēlēšanu aģitacijā ieslēgsies ap 1200 mākslinieciskās pašdarbības aģitbrigades.

Uz Viļakas apriņķi no Rīgas izbraucis aģitautobuss ar lektoriem, diafilmām, tautas tiesu vēlēšanām veltītu izstādi, grāmatām un materialiem pagastu pašdarbības kolektiviem. Līdz 20. februarim aģitautobuss apmeklēs arī Valkas, Ilūkstes un Daugavpils apriņķus.

Ar interesantu izstādi var iepazīties Liepājas novada pētīšanas muzeja apmeklētāji. Daudzos stendos te eksponēti veci juridiski akti un likumu kodeki, fotodokumenti, laikraksti, proklamacijas un citi materiali, kas raksturo buržuaziskās iekārtas tiesnesi — kapitalisma kalpu, kurš vienmēr aizstāv izsūcējus, bet nesaudzīgi soda katru, kas runā pretī apspiedēju šķiru interesēm.

Realizēsim lielo staļinisko plānu

Mūsu laikraksta pagājušajā numurā bija ievietota mūsu līdzstrādnieka intervija ar prof. A. Kalniņu «Realizēsim lielo staļinisko plānu», kurā stāstīts par mūsu republikas līdzdalību mežu joslu radīšanā PSRS stepju un mežu stepju rajonos, sakarā ar PSRS Ministru Padomes un VK(b)P CK lēmumu. Šodien publicējam interviju par šo pašu jautājumu ar LPSR Mežsaimniecības ministru K. Saksu.

Mūsu republikas līdzdalība mežu joslu radīšanā stepju un mežu stepju rajonos ir jau radusi konkretu izpausmi. Šais dienās uz šiem rajoniem mēs aizsūtījām divas tonnas oša sēklu. Pavisam mūsu mežu saimniecības līdz šim jau savākušas sešas tonnas oša sēklu, kuras mēs aizsūtīsim uz tiem rajoniem, kur nākotnē pacelsies mežu joslas. Mūsu sēklas paredzēts izsēt Ukrainas rietumu daļā, kur klimatiskie apstākļi līdzinās mūsējiem un Latvijas oši varēs justies «kā savās mājās».

Sešas tonnas — liekas nenozīmīgs skaitlis, bet ja ņem vērā, ka ar šo daudzumu sēklu var apsēt gandrīz tūkstoš hektaru lielu platību, tad kļūst skaidrs, ko tās — šis sešas tonnas — īsti nozīmē.

Tagad mūsu republikā notiek intensiva egļu un priežu sēklu vākšana. Līdz 15. janvarim savākts vairāk par tūkstoti tonnu ciekuru. No šiem ciekuriem varēs iegūt desmit tonnas sēklu.

Ja līdz šim ošu sēklas savāca gandrīz tikai mežu saimniecību darbinieki, tad ciekuru vākšanā lielu palīdzību sniedza iedzīvotāji, sevišķi skolnieki. Jāpanāk, lai šis darbs nekādā ziņā netiktu pārtraukts. Visām skolām jāmācās no Cēsu apriņķa Kārļu pagasta skolniekiem un pedagogiem, kuri pirmie republikā izpildīja ciekuru vākšanas plānu. Labi strādāja arī Ciravas mežsaimniecības skolas audzēkņi. Katrs no viņiem caurmērā savāca piecdesmit kilogramus ciekuru. Jācer, ka Padomju Latvijas skolnieki un pionieri aktivi atsauksies uz Dreģiņu pagasta pionieru aicinājumu un aktivi piedalīsies šai lielajā visas tautas lietā.

Ciekuru vākšana ir tikai viena darba daļa. Pēc ciekuru savākšanas no tiem jāizloba sēklas. Šai nolūkā Krustpilī organizēta ciekuru kaltētava, kuras caurlaides spēja diennaktī ir divas tonnas ciekuru. Bez tam darbojas ap divdesmit ciekuru kaltētavu ar caurlaides spēju pieci simti kilogramu ciekuru diennakti. Vienā no Liepājas rūpnīcām apgūta jaunas konstrukcijas pārvietojamās ciekuru kaltētavas izgatavošana pēc inženiera Surovceva konstrukcijas. Šādas pārvietojamās ciekuru kaltētavas sāks darboties visā drīzumā.

Taču sēklu vākšanas galvenais darbs ir vēl priekšā. Šī gada rudenī mums jāmobilizē visi spēki, lai nodrošinātu stepju un mežu stepju rajonus ar nepieciešamajām koku sēklām. Aizteecējušajā gadā bija vāja ozolzīļu raža, šai gadā tā gaidāma daudz labāka. Jau iepriekš jāsagatavo zīļu vācēji — galvenām kārtām no skolnieku vidus, — lai rudens un ziemas periodā savāktu vajadzīgo daudzumu sēklu. Nepieciešami iemācīt sēklu vācējiem atšķirt lietojamās sēklas no bojātām, panākot, lai visas sēklas būtu izmantojamas.

Mūsu republika mežu stādīšanas vajadzībām stepju un mežu stepju rajonos var izgatavot dažādu inventaru — kapļus, lāpstas u. t. t. Taču mūsu galvenā palīdzība ir tā, kuru profesors Kalniņš nosaucis par netīešu palīdzību. Te ir runa par mūsu republikas mežu atjaunošanu un sakārtošanu. Mežu stādīšanas plāns, kas paredz šai gadā mūsu republikā apstādīt septiņpadsmit tūkstoš ha lielu zemes platību, ir jāizpilda un jāpārsniedz. Šis plāns proporcionāli sadalīts starp visiem republikas apriņķiem, un nepieciešami, lai visas apriņķu padomju organizacijas, visa sabiedrība uzskatītu šo darbu par tikpat nepieciešamu kā, piemēram, pavasara sējas vai ražas novākšanas sekmīgu realizēšanu. Jāsaprot, ka mežs vairo ne tikai mūsu republikas bagātības, ne tikai padara krāšņāku tās dabu, bet arī redzami ietekmē ražas pieaugumu austrumu rajonos.

Īpašu vērību mēs veltījam smilšu zemju apstādīšanai Baltijas jūras piekrastes joslā. Tas ir liels darbs. Jāievēro, ka līdz 1960. gadam divi tūkstoš ha liela smilšu rajonu platība mums jāpārvērš par priežu mežiem.

Ievērību pelna tas, ka pagājušā gada rudenī mūsu republikā izdegumos iedēstīti astoņdesmit tūkstoš bērzīņu, kaut arī izdegumus agrāk uzskatīja par pilnīgi nederīgiem bērzu stādīšanai. Stādot bērzus šādās vietās, tām piejauc klāt zemi, kas ņemta no lapu koku augsnes.

Mūsu apstākļos liela nozīme ir melioracijas darbiem. Cik zināms, mūsu augsnes necieš vis no mitruma trūkuma, bet gan no mitruma pārpilnības. Bet ūdens pārpilnība augsnē kavē normalu meža augšanu. Tāpēc saprotams, cik svarīgi mūsu apstākļos ir mežu melioracijas darbi, kuru realizēšanā ir nepieciešama visplašāko iedzīvotāju slāņu līdzdalība.

Teatru jaunā paaudze gatavojas VĻKJS XI kongresam

LPSR Valsts Operas un baleta teatra jaunie mākslinieki rosīgi gatavojas VĻKJS XI kongresam un Latvijas ĻKJS XXX gadadienai. Teatra komjaunieši par godu minētajiem notikumiem ierosinājuši sagatavot plašu jaunrades koncertu, kas vispusīgi atspoguļotu teatra jauno mākslinieku radošā darba sasniegumus. Svētku koncertā piedalīsies jaunie operdziedoņi, kā arī orķestra un baleta mākslinieki.

Arī pārējo brāļīgo padomju republiku jaunie mākslinieki VĻKJS XI kongresu sagaida ar jauniem radošā darba sasniegumiem. PSRS Akademiskā Lielā teatra mākslinieki komjaunieši aicinājuši visu Maskavas mākslas iestāžu jauniešus atzīmēt komjaunatnes kongresa sagatavošanu ar idejiski politiskās audzināšanas un jaunrades darba kāpinājumu.

Šā teatra jaunatne nolēmusi sagatavot lielu atskaites koncertu — jaunrades darba ziņojumu VĻKJS XI kongresam. Bez tam Lielā teatra jaunie mākslinieki apņēmušies sniegt Maskavas skolniekiem 12 koncertus lekcijas, bet 10 izcilākie jaunās paaudzes mākslinieki gatavo individualas koncertprogramas Maskavas lielāko rūpnīcu strādniekiem.

Atsaucoties Lielā teatra komjauniešu aicinājumam, Ļeņina komjaunatnes vārdā nosauktā teatra jaunie mākslinieki gatavo divus vakarus. Vienā no tiem sniegs teatralizētu koncertu «Mana komjaunieša jaunība». Otra vakara pamattema — «Komjaunatne mākslā».

Arī pārējos Maskavas teatru jaunajos mākslinieokos PSRS Lielā teatra komjaunatnes organizacijas aicinājums radīs visai plašu atbalsi. VĻKJS XI kongresu viņi sagaida ar sava darba raksturam atbilstošiem sasniegumiem. Maskavas Dramas teatra jaunie aktieri par godu minētajam kongresam iestudē latviešu klasiķa J. Raiņa lugu «Pūt, vējiņi».

A. Dimis

ĻEŅINA ATSPOGUĻOŠANĀS TEORIJA UN MĀKSLA

(3. turpinājums)

A. SOBOĻEVS,
filozofijas zinātņu kandidats

Tāpat antirealistisks bija mākslas virziens, kas ieguvis akmeisma nosaukumu. Akmeismā ar galēju skaidrību atspoguļojās buržuaziskās mākslas pagrieziens uz reakcijas, naidīguma tautai, antihumanisma un erotikas sludināšanas pusi. Šinī skoliņā izveidojās Annas Achmatovas idejiskās un radošās nostādnes.

Atteikšanās no īstenības izziņas, aizliešana no mākslinieciskās patiesības neizbēgami saistīta ar antidemokratismu un antihumanismu. Dekadentiem raksturīgi šādi Baļmonta paustie uzskati:

«Es nīstu cilvēci un nicinu,
No tās es steidzos projām traukt.
Par tēvu zemi varu vienīgu
Tik savu drūmo dvēsli saukt.»

Buržuaziskās kulturas pūšanas būtisks rādītājs ir formalisma izplatīšanās. Formalisms — tā ir pabeigta buržuaziski reakcionaru mākslas uzskatu sistema, kuras pamatā ir satura atraušana no formas. Formalistiem forma iegūst patstāvīgu nozīmi mākslā, atraujas no satura. Pēc viņu domām, mākslas vērtība meklējama nevis satura bagātībā un dziļumā, bet formas bagātībā un pilnībā, nevis mākslas sakarībā ar realo dzīvi, bet, otrādi, mākslas atrautībā no reālās dzīves.

Atraujot saturu no formas, izskaužot no mākslas idejisko saturu, noliedzot tā izziņas nozīmi, formalisms pasludināja mākslas pilnīgu neatkarību no cilvēces sabiedriski politiskās darbības, no socialajiem uzdevumiem, no šķiru cīņas, no plašas sabiedriskas kustības. Formalisms cīnās par mākslu, kurā sižets, līnija, vārds, krāsas, skaņas, ritms vērtīgi paši par sevi, valda par mākslas sabiedriski politisko saturu, t. i. valda par cilvēku un tā attiecībām. Tāda māksla savā pamatā ir antihumanistiska. Vienaldzība pret cilvēku — formalisma būtisks vaibsts. Atraujot formu no satura, formalisti centās mākslu aizvest no sava laika aktualākajām vajadzībām, no sociali politiskiem uzdevumiem, nodeva mākslu reakcionaro šķiru kalpībā.

Visai spilgti antirealisms un antidemokratisms izpaudās tādu rakstnieku kā Marsela Prusta, Džoisa, Dos-Pasosa, Selina darbībā. Piemēram, franču rakstnieka Marsela Prusta romans «Meklējot zaudēto laiku» ir Bergsona intuitivisma mākslinieciska interpretacija. Prusts, izejot no Bergsona subjektivi idealistiskiem uzskatiem apgalvo, ka mākslas mērķis ir nevis apkārtējās pasaules atspoguļošana, bet cilvēka sajūtu un uztveres būtības atklāšana.

Realo dzīvi Marsels Prusts pasludina par tukšu, bezsaturīgu, niecīgu, nevajadzīgu laika tērēšanu, bet īsto dzīves nozīmi un patieso vērtību saskata vienīgi radošā uztverē. Dzīvi nomaina māksla, realitati — iluzors sapnis. Māksla ne tikai tiek atrauta no dzīves, bet pat kļūst par vienīgo, pašnozīmīgo vērtību, kļūst augstāka par dzīvi. Realā dzīve iegūst jēgu un nozīmi tikai caur iluzoro dzīvi, caur mākslu.

Tālākā šķiru cīņas saasināšanās pastiprināja buržuaziskās mākslas degradacijas, sairšanas procesu. Dadaisti, piemēram, tieši apgalvoja, ka jo bezjēdzīgāk, jo labāk; literaturā saprātīgas runas vietā viņi liek nesakarīgu vārdu savirknējumu, glezniecībā aizstāvēja chaotisku, nekārtīgu līniju un krāsu sablīvējumu. Dada manifestā mēs lasām: «Māksla — tas ir aptiekarisks produkts muļķiem: galdi griežas, pateicoties garam, gleznas un citi mākslas darbi ir it kā ugunsdroši galdi: tajos ietverts gars...»

Dada pats negribēja itin nekā, kaut ko viņš dara tikai tādēļ, lai publika teiktu: «Mēs nesaprotam nekā, nekā, nekā.» Dadaisti paši par sevi nav nekas, nekas, nekas, bet, bez šaubām, viņi nesasniegs nekā, nekā, nekā.

Sirrealisti, kas nomainīja dadaistus, iezīmē vēl lielāku buržuaziskās kulturas sapuvumu. Savos darbos sirrealisti balstās uz Freida viltuszinātnisko, tā saucamo psichoanalitisko mācību. Šis mācības teoretiskos spriedumus viņi izmanto apgalvojumam, ka «pārrealistiskas» mākslas avots ir nevis objektīvā īstenībā, bet cilvēka irracionalā, zemapziņas «Es», ka īsta ir nevis loģiskā domāšana, bet sapņošana, murgi utt. Sirrealistu radošā metode, kas nosaukta par «psichisko automatismu», kategoriski noliedz domāšanas lomu un nozīmi, iziet no pārjutekliskas izziņas patiesīguma, apliecina automatisku, patvaļīgu radīšanas procesu, kas noris pilnīgi neatkarīgi no saprāta.

Modernais amerikaņu sirrealists Salvedors Dali gleznā «Atmiņas patstāvība» uzzīmējis kabatas pulksteni, kas kā mīksts plācenis nokarājas no koka un aptver kaut kādu zemē gulošu izaugumu ar milzīgu skropstu, kas iztālēm atgādina cilvēka galvu.

«Es reģistrēju, — runā Dali, — bez izvēles un ar visu iespējamo precizitati to, ko diktē mana zemapziņa, mani sapņi — šīs Freida atklātās tumšās pasaules izpausme.»

Līdzīgā sacerējumā nav nekādas mākslinieciskās patiesības, objektivitates, īstenības. Bet sirrealistus tas arī neinteresē. Novērtējot Dali gleznu, amerikaņu mākslas pētnieks Bers raksta: «Mīksts pulkstenis irracionals, neiespējams, fantastisks, paradoksals, uztraucošs; tas iedzen strupceļā, uztrauc, hipnotizē, tas bezjēdzīgs un ārprātīgs, bet sirrealistam šie apzīmējumi ir augstākā uzslava.»

Taču sapņošana sirrealistiem liekas nepietiekoša, pasīva. Par mākslinieciskās radīšanas metodi viņi izvirza psichisku slimību — paranoju. «Paranoiķis, — paziņo Dali, — izmanto realo īstenību, lai izteiktu ideju, kas viņu apmājusi.»

Līdz kādam neģēlīgam pagrimumam nogājuši reakcionarās «tīrās mākslas» teorijas piekritēji, rāda šāds neticams, mežonīgs fakts: kāda «mākslas cienītāju» grupa Francijā piesēja ēzeļa astei otu, un smērējums, kas radās, ēzelim kustinot asti, izsludināts par gleznu ar nosaukumu «Saules riets Adrijas jūrā.»

Sapņošana un redzējumi murgos kā materials mākslai, paranoisms kā mākslinieciska metode, ēzelis kā mākslinieks — tāda ir buržuaziskās mākslas sapuvuma un degradacijas galīgā pakāpe.

Buržuaziskās mākslas degradacija un iziršana, tās antirealisms, antidemokratisms un antihumanisms, galējais individualisms sevišķi spilgti izteicās otrā pasaules kara laikā un pēc tā.

Buržuaziskā pagrimuma māksla ideoloģiski palīdzēja fašismam tā cīņā pret pasaules tautu brīvību un civilizaciju. «Samierināties ar vakardienas ienaidnieku, — rakstīja Andrē Žids savās «Dienas grāmatas lappusēs» fašistiskās okupacijas periodā Francijā, — nav glēvulība, bet saprātīgums, neizbēgamā pieņemšana.»

Nevis cīņai, bet pakļāvībai, nevis brīvībai, bet verdzībai aicināja A. Žids. «Lai dzīvo apspiestā doma!» — tāds viņa idejiski mākslinieciskās darbības vadmotivs.

Turpinot antirealistiskās, reakcionārās mākslas tradicijas, mūslaiku buržuaziskā māksla pastiprinājusi pesimisma un zooloģiskā individualisma sludināšanu, par cilvēka attiecību pamatu izsludinājusi cilvēka naidu pret cilvēku.

Francijā, piemēram, parādījusies jauna filozofiski estetiska sistema — eksistencialisms, par kura dibinātāju uzskatāms rakstnieks Sartrs. Sartra daiļrade — tā ir zvērisko instinktu apoloģija cilvēkā, cilvēknīšanas sludināšana. Sartra rediģētais žurnals «Temps modern» kā kaut kādu atklājumu pasniedz Žana Ženē grāmatu «Zagļa dienas grāmata», kuru ievada vārdi: «Nodevība, zādzības un homoseksualisms — tādas būs manas galvenās temas.» Žana Ženē lugas labprāt izrāda uz Parizes skatuvēm, to autoru pastiprināti aicina uz Ameriku.

Par eksistencialisma programas darbu uzskata Sartra filozofisko romanu «Brīvības ceļi», kur kā cilvēka absolutās brīvības augstākā izpausme parādīta zādzība, kuru romana varonis izdara tikai tādēļ, lai izpaustu savu iekšējo «brīvību».

Šie piemēri skaidri pasaka, ka buržuaziskās mākslas sairuma process, kas sākās vēl 19. gadsimtā, pašlaik pastiprinās un padziļinās.

Buržuaziskās mākslas pagrimums un sairums ir kapitalistiskās iekārtas pagrimuma un sapūšanas sekas, ir raksturīgs vaibsts, raksturīga īpatnība visai mūslaiku buržuaziskajai kulturai.

Lielajā Tēvijas karā izcīnītā padomju valsts, padomju iekārtas, padomju ideoloģijas spožā uzvara radījusi traku naidu imperialistiskajā reakcijā, par kuras centru tagad kļuvušas ASV un Anglija.

«Visi tumsonības un reakcijas spēki tagad nodoti kalpošanai cīņā pret marksismu. No jauna izvilkti gaismā un pieņemti par buržuaziskās filozofijas — atomu un dolaru demokratijas kalpones [illegible]brunojumu tumsonības un popa nov[illegible]e ieroči: Vatikans un rašu teorij[illegible]raks nacionalisms un savu laiku pā[illegible]usi idealistiskā filozofija; pērkam[illegible]eltenā prese un izvirtusi buržuazi[illegible]māksla.»[1]

Pasaules māksla[illegible]ure ir cīņas vēsture starp realismu un antirealismu, starp centieniem patiesīgi atspoguļot dzīvi un izkropļot to, starp demokratismu un reakcionarismu, humanismu un zooloģismu.

Mūslaiku sabiedrības progresīvie spēki cīnās pret reakcionaro mākslu un vidi, kas to baro. Šai cīņā starp jauno un veco padomju mākslai kā patiesi realistiskai, progresīvai mākslai pieder vadošā vieta.

PADOMJU MĀKSLA — SOCIALISTISKĀS ĪSTENĪBAS PATIESĪGS ATSPOGUĻOJUMS

Padomju māksla ir dziļš, patiesīgs socialistiskās īstenības atspoguļojums. Tā radās nesaraujamā sakarā ar proletariata revolucionaro darbību, attīstījās nenogurstošā cīņā pret dažādām dekadentiskām mākslas skolām un teorijām, sasniedza savu uzplaukumu socialistiskās sabiedrības uzcelšanas periodā.

Padomju māksla, socialistiskā realisma māksla pārstāv revoluciju mākslā, būtiski atšķiras no visiem iepriekšējiem, kaut arī progresīviem mākslas virzieniem.

Nosakot socialistiskās mākslas īpatnības, V. I. Ļeņins vēl 1905. gadā rakstā «Partijas organizacija un partijas literatura» rakstīja: «Tā būs brīva literatura, tādēļ ka ne mantkārība, nedz arī karjera, bet socialisma ideja un līdzjutība darba ļaudīm vervēs aizvien jaunus spēkus tās rindās. Tā būs brīva literatura, tādēļ ka tā kalpos nevis varonei, kura visu izbaudījusi, nevis «augšējiem desmittūkstošiem», kuri garlaikojas un mokās no aptaukošanās, bet miljoniem un desmitmiljoniem darba ļaužu, kas ir valsts zieds, tās spēks un nākotne. Tā būs brīva literatura, kas apaugļos cilvēces revolucionārās domas pēdējo vārdu ar socialistiskā proletariata pieredzi un dzīvo darbu...»[2]

[1] A. Ždanovs. Runa filozofiskajā diskusijā par G. F. Aleksandrova grāmatu «Rietumeiropas filozofijas vēsture».
[2] В. И. Ленин. Соч. т. VIII стр. 390.

(Turpinājums nākamajā numurā)

ALEKSANDRS SERAFIMOVIČS

19. janvārī miris izcilais padomju rakstnieks, bolševiku partijas uzticīgais dēls Aleksandrs Serafimovičs Serafimovičs. Padomju literatura zaudējusi savu vecāko rakstnieku, nelokāmu cīnītāju par darba tautas lietu, rakstnieku, kuram redzama vieta socialistiskā realisma principu ieviešanā padomju literatūrā.

Dzimis 1863. gadā Donas apgabalā, kazaku ģimenē, Aleksandrs Serafimovičs nostaigā smagu, bet cildenu dzīves ceļu.

Pēc Ustj-Medvedickas ģimnazijas beigšanas viņš iestājas Pēterburgas universitātē, kur cieši sadraudzējas ar Vladimira Iljiča Lenina vecāko brāli Aleksandru Uljanovu. Pēc Aleksandra Uljanova atentata uz caru Aleksandru III Serafimovičs uzrakstīja proklamāciju, kurā izskaidroja šī atentata nozīmi. Par to cara valdība viņu izsūta trimdā uz Mezenu, Baltās jūras krastā. Te viņš 1889. gadā arī uzrakstīja savu pirmo stāstu «Uz ledus gabala». Šis un nākošie viņa stāsti, kuros Aleksandrs Serafimovičs ļoti spēcīgi notēlojis kapitalistiskās iekārtas nejēdzības, guva atzinību tā laika progresīvāko rakstnieku vidū un iekaroja popularitati tautā. Līdzīgi Maksimam Gorkijam Aleksandrs Serafimovičs savos darbos rādīja vienkāršos cilvēkus, kurus nomāca vai arī aizdzina bojā sociālā netaisnība, kas valdīja cariskajā Krievijā. Pēc pārcelšanās uz Maskavu 1902. gadā Serafimovičs nonāk tuvos sakaros ar Gorkiju un ar saviem darbiem

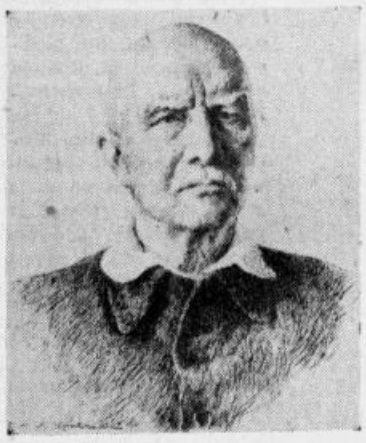

piedalās Gorkija organizētajā žurnalā «Znanije».

Tūlīt pēc Oktobra revolucijas Aleksandrs Serafimovičs sāk strādāt padomju preses centralajos organos. Pilsoņu kara gados viņš darbojas kā «Pravdas» kara korespondents un labi iepazīstas ar frontes dzīves apstākļiem, ko vēlāk izmantoja savā klasiskajā darbā «Dzelzs straume», kas plaši pazīstams ne tikai Padomju Savienībā, bet arī tulkots daudzās svešvalodās. Kad 1933. gadā padomju tauta atzīmēja Serafimoviča dzimšanas 70 gadu jubileju, VK(b)P Centrālā Komiteja augstu novērtēja «Dzelzs straumes» nozīmi. Ansveikuma vēstulē rakstniekam VK(b)P CK rakstīja: «Komunistiskā partija augstu vērtē biedru Serafimoviču kā proletariata rakstnieku revolucionaru, klasiskā darba «Dzelzs straume» radītāju.»

«Dzelzs straumē» Serafimovičam izdevās spīdoši parādīt tautas gribu un apņēmību pievārēt visus ienaidniekus, atdot visus spēkus Oktobra socialistiskās revolucijas iekarojumu nosargāšanai. «Dzelzs straumē» mēs redzam, kā tauta bolševiku partijas vadībā pārvēršas par nepārvaramu spēku, kas ceļā uz savu mērķi sadragā visus šķēršļus un uzvar. Lasot «Dzelzs straumi», mēs apbrīnojam tās varoņa Kožucha vīriešķību, paļāvību saviem un tautas spēkiem, viņa ticību uzvarai. Taču Kožuchs nav šī darba galvenais varonis. Galvenais varonis te ir masa, tauta, armija, kuras priekšgalā atrodas Kožuchs. Daudzām jo daudzām paaudzēm Serafimoviča darbs «Dzelzs straume» rādīs padomju tautas varonīgo cīņu pilsoņu kara frontēs, stāstīs par padomju cilvēka neuzvaramību.

Padomju valdība un bolševiku partija augsti novērtējusi Aleksandra Serafimoviča darbu, apbalvojot viņu ar vairākiem ordeņiem, piešķirot viņam Stalina premiju.

Aleksandra Serafimoviča — padomju rakstnieka un nelokāmā bolševika cildenais tēls ir dižs paraugs, kā jākalpo savai tautai, komunisma uzvarai.

Latvijas Padomju rakstnieku savienības sekcijās

Latvijas Padomju rakstnieku savienības dzejas sekcija šajās dienās iztirzāja Friča Rokpelņa dzejoļu krājumu.

Referents Andrejs Balodis pastāstīja, ka krājumā ietilpst dzejoļi, kas sarakstīti no 1934.—1940. gadam, tāpat arī Lielā Tēvijas kara un pēckara laikā rakstītie. Tie ir gan liriski, gan satiriski. Pēdējie ļoti spēcīgi, tajos manāma tautas folkloras ieskaņa. Problematiski tikai daži dzejoļi, kas uzrakstīti pirmspadomju laikā, piemēram, «Divas sarunas», «Rietumu vējš» u. c.

Otrs referents Aleksandrs Čaks atzīna, ka Fricim Rokpelnim ir sava redzama īpatnība, kuras dēļ viņu gribas saukt par «dziesminieku», viņš it kā dzied, nevis dzejo, viņa teksti ļoti muzikali. Viņa lielā īpatnība ir dainu izmantošana dzejoļos. Šo ceļu Fricim Rokpelnim vajadzētu iet arī turpmāk. Kaut gan šis dzejoļu krājums aptver visu Rokpelņa daiļrades laiku, referents viņam dibināti pārmet, ka autors maz vērības veltījis pēckara celtniecības darbam. Pēc Čaka domām līdz 1940. gadam rakstītos dzejoļus šai krājumā nevajadzētu uzņemt, tad tas kļūtu koncentrētāks un spēcīgāks.

Vēl runāja J. Grots, J. Plaudis, J. Vanags, A. Talcis, E. Mindenbergs un A. Dambūrs.

Sekcija atzina, ka Friča Rokpelņa dzejoļu krājums ir vērtīgs un izdodams.

Filma par lielo dabas pārveidotāju

Krāsainās mākslas filmas «Mičurins» parādīšanās uz kinoteatru ekraniem sakrīt ar padomju valdības un bolševiku partijas izstrādātā grandiozā dabas pārveidošanas plāna realizacijas sākumu.

Mūsu zemes dienvidos, Ukrainas stepēs, Volgas lejasteces un vidusteces rajonos, Vidusazijas smiltājos un citās mūsu dzimtenes vietās padomju tauta pieteikusi karu sausumam. Tur, kur vēl nesen, nesastopot ceļā nekādus šķēršļus, joņoja sausie vēji, nesot sev līdz neražu postu — tagad padomju ļaudis sēj koku sēklas, no kurām izaugs varens mežu aizsargdambis, pasargājot tīrumus no sausuma un nodrošinot augstas ražas.

Pārvērtīsies mūsu dzimtenes daba, tuksnešos ziedēs dārzi, viļņos kviešu un rudzu tīrumi, zeme sniegs cilvēkiem savas milzu bagātības. Ar jaunu spēku no kinoteatra ekrana skan Mičurina vārdi: «Piepildās manī sapņi. Dzimtenes nākotni redzu ziedos un saku: es laimīgs. Uz priekšu, mani laika biedri! Lai kļūst par dārzu mūsu padomju zeme!»

«Mičurins» — tā ir filma par mūsu zemes dabas pārveidotāju un savas dzimtenes patriotu, zinātnieku ar pasaules vārdu un nozīmību — Ivanu Mičurinu, kas visu savu ilgo dzīvi un darbu atdeva zinātnei, radoši padziļinot un attīstot darvinismu. Atmetot buržuazisko mācīto viru antizinātniskās idejas, Mičurins nostājās uz revolucionara dabas pārveidošanas ceļa, materialistiskās zinātnes ceļa, un guva tik nozīmīgus rezultatus kā neviens līdz viņam visā pasaulē.

Uz divu gadsimtu sliekšņa, akademiķa Paškeviča dzīvokli sagaidot jauno gadu, Mičurins uzsauc tostu: «Mūsu eras deviņpadsmit gadsimtos cilvēks novēro dabā noslēpumainas pārmaiņas, kas notiek apkārtējās dabas apstākļu izmaiņas iespaidā. Bet ja es sacelšos un radīšu izmaiņas dabā pēc savas gribas... Kas tad spēs līdzināties ar dabas varenību?!» Visa tālākā filmas gaita rāda, ka tie nebija tikai tukši vārdi un skaista fraze. Nē, tās bija lielā zinātnieka patiesās domas, kuru iemiesojumam dzīvē viņš veltīja visu sava mūža darbu.

«Mēs nevaram gaidīt dāvanas no dabas; paņemt viņas no tās — mūsu uzdevums», — teica Mičurins. Savā nelielajā dārziņā Kozlovas pilsētiņā viņš pavada visu savu dzīvi, lai raditu jaunas augu šķirnes un pārveidotu dabu. Būdams materialists bioloģijā, ar savu praktisko darbu viņš pierādīja visai pasaulei, ka tas ir cilvēka spēkos. Viņš radīja vairāk nekā trīs simts jaunas augu šķirnes, kas dabiskās evolucijas ceļā varbūt varētu parādīties tikai pēc daudziem gadsimtiem.

Mičurina dzives lielākā daļa pagāja cariskās iekārtas apstākļos. Retais toreiz saprata Mičurinu, neviens viņam nepalīdzēja izmēģinājumos, uzskatot viņu par savādnieku. Grūts bija viņa revolucionarais novatora ceļš. Velti viņš mēģināja atrast atbalstu cariskajās ministrijās: viņam ne tikai negribēja palīdzēt, bet arī negribēja viņu saprast un pat uzklausīt..

«Maz vēl tā, ka viņš nodarbojas, velns zina, ar ko, jūs gribat, lai viņš uz valsts rēķina izplata izvirtību dabā...» — tā Mičurina darbu novērtēja cariskie ierēdņi. Bet ar to vien vēl nepietika. Cara valdība parūpējās arī par to, lai Mičurina dzīvi padarītu nepanesamu, ierobežotu viņa darbību. Filmā redzam izteiksmīgi attēloto popa Kristafora figuru, kurš teica Mičurinam: «Tavi krustojumi nelabvēlīgi iespaido pareizticīgo reliģiozi morālās tieksmes... Dieva dārzu tu pārvērti par publisko namu». Tā valdošās šķiras uzņēma Mičurina zinātniskos atklājumus. Tāpēc Mičurins novērsās no šo šķiru pārstāvjiem un pievērsās vienkāršajai tautai.

Bet, neraugoties uz to, ka viņa plānus noraida ministrijas un grupa zinātnieku Akademijā, viņa slava iet pāri krievu zemes robežām. Kādā saulainā rītā Kozlovas pilsētiņu aplido neparasta vēsts: pie Mičurina ieradušies Amerikas profesors Maijers un kapitalists Berts. Šie lietiškie dolara vīri šķērsoja okeanu, lai izmantotu Mičurina atklājumus savu bagātību pavairošanai. Viņi sola pārvest uz Ameriku kopā ar Mičurinu arī visu viņa dārziņu, visu to dārgi atmaksājot. Lepni un noteikti skan Mičurina atbilde: «Es — krievu zinātnieks, un nav nekādas naudas, ne kuģu, kas spētu mani aizvest prom no manas dzimtenes!» Mičurins mīlēja savu dzimteni, savu tautu, savu mazo pilsētiņu Kozlovu. Viņš ticēja, ka atnāks citi laiki, kad dzīve kļūs labāka, kad cilvēki varēs realizēt savus nodomus un ilgas.

Tādi laiki atnāca. Padomju vara, neskatoties uz savas pastāvēšanas pirmo gadu grūtībām, nodrošina Mičurinu līdzekļiem, palīgiem, dod viņam visas iespējas auglīgam un raženam darbam.

«Citu nolūku, kā kopā ar tūkstošiem entuziastu turpināt zemes atjaunošanas lietu, man nav», — teica Mičurins tad, kad rima pukstēt viņa labākā skolotāja un atbalstītāja Ļeņina sirds.

Ļeņina-Staļina partijas atbalstīts, Mičurins ar jaunu enerģiju stājās pie sava lielā darba. Viņu apmeklēja Michails Kaļiņins. Viņa darbam ar uzmanību sekoja biedrs Staļins. Atzīmējot savas zinātniskās darbības sešdesmit gadu jubileju, Mičurins saņem biedra Staļina apsveikumu: «No sirds sveicu Jūs, Ivan Vladimirovič, sakarā ar Jūsu ražīgā darba sešdesmit gadiem mūsu lielās dzimtenes labā. Novēlu Jums veselību un jaunus sasniegumus auglkopības pārveidošanā.

Cieši spiežu roku. J. Staļins».

Šie biedra Staļina apsveikuma vārdi lielajam dabas pārveidotājam vēlreiz atgādina, ar kādu uzmanību bolševiku partija un tās vadītāji izturas pret progresivajiem zinātniekiem, pret padomju zinātni.

Padomju iekārtas laikā Mičurina zinātne ātri atrada sekotājus visā mūsu zemē; kolchozos un sovchozos radās tūkstoši mičuriniešu. Organizējās Mičurina vārdā nosauktie zinātniskās pētniecības institūti, nāca klajā viņa grāmatas, Kozlovas pilsētiņa tika pārdēvēta par Mičurinsku.

Filmas «Mičurins» scenarists un inscenētājs A. Dovženko un viss aktieru ansamblis ar mākslinieku G. Belovu (Mičurina lomā) priekšgalā radījuši brīniešķīgu, neaizmirstamu filmu, kas stāsta par lielā biologa novatora ceļu, par viņa uzticīgo kalpošanu savai tautai. Filmas iespaidu lieliski pastiprina dabiskās krāsās uzņemtie dabas skati.

V. Roburs

Grāmatu apskats

„Eiropa — pa kreisi!"

Ļevs Kasils, Sergejs Michalkovs. «Eiropa pa kreisi!» Gar piecpadsmit valstu bākām. Tulkojusi M. Mencendorfa. Latvijas valsts izdevniecība, Rīgā, 1948.

1946. gada vasarā Melnās jūras kara flotes kuģu karavana veica ceļojumu ap Eiropas kontinentu no Baltijas jūras uz Melnās jūras ostu — Sevastopoli. Ceļojumā piedalījās arī rakstnieki Ļ. Kasils un S. Michalkovs. Grāmatas priekšvārdos autori aizrāda, ka viņu apraksti nepretendē uz apmeklēto zemju, pilsētu un vietu vispusīgu un dziļu apgaismojumu. Viņi atzīmē, ka tās ir tikai ceļojuma piezīmes, kur mēģināts atspoguļot Eiropu, kas pamazām atspirgst pēc 1939.—1945. gada lielajiem satricinājumiem.

Autori dienas grāmatas lappusēs ir ietvēruši tipiskāko, kas parāda Rietumeiropas šīsdienas seju, tās cilvēku dzīvi un iekšējo strukturu.

Visur, kur ierodas padomju cilvēki, tos sagaida draugi — darba ļaudis. Kapitalistiskās pasaules nomāktās tautas vērš skatus uz Padomju zemi, sveicina padomju cilvēkus. Lūk, aina Ķiles kanālī. Blakus padomju kuģiem nostājas amerikaņu un franču kuģi. Drīz vien uz padomju kuģa klāja sanāk jūrnieki, kam dažāda ādas krāsa, un visi tie, kā pēc komandas, pacel gaisā sažņaugtas dūres. Tas vecs tautas sveiciens, kas simbolizē draudzību, uzticību PSRS. Cits piemērs. Kuģis ar Panamas karogu iet garām padomju kuģu karavanai. Pēkšņi no tā borta atskan sauciens krievu valodā: «Slava lielajam Staļinam!»

Padomju cilvēku tuvums it kā atmodina kapitalistiskās pasaules apspiesto darba ļaužu spēkus, dod drosmi tālākai cīņai. Lūk, Gibraltara — viens no svarīgākajiem Lielbritanijas imperijas sargposteņiem. Tur spanieši — augļu pārdevēji, zābaku tīrītāji — ar paceltām rokām, sažņaugtām dūrēm pavada garāmejošos padomju jūrniekus. Bet bieži vien pienāk klāt kāds spanietis, pacel roku un izrunā tikai vienu vārdu: «Staļins». Viņi sirsnīgi sveicina padomju jūrniekus, raida lāstus asinainā Franko politikai.

Kopā ar autoriem lasītājs klaiņo pa Kardifas ostas strādnieku un nēģeru kvartaliem. Visur šausmīga nabadzība, netīrība... Tad Londona, Vestminsteras abteja, Tiso kundzes vaska figuru muzejs, Haidparks. Visur padomju rakstnieki saskata divu pasauļu — progresa un reakcijas — cīņu. Saistošs ir Haidparka tradicionalo svētdienas mītiņu apraksts. Tur ikvienam atļauts izteikties un darīt pieejamas citiem savas domas. Tur vervē sev piekritējus gan Pestišanas armijas locekļi, gan fašista Moslija piekritēji. Bet tikai retais noklausās šo sludinātāju demagoģiskās runas. Taču ir arī citi runātāji, un ap to tribinēm vienmēr pulcējas klausītāji. Tur skan dzila satura, varena spēka caurstrāvoti vārdi: «Karš nav vajadzīgs mums, karš nav vajadzīgs tiem, kam pašiem būs jāiet karā. Nesatricināms miers virs zemes var būt tikai tad, kad mēs visi apvienosimies, kad apvienosies visi tādi kā mēs!»... Tie ir darba ļaudīm saprotami un tuvi vārdi. Tie aicina cīņā pret reakciju, pret fašisma atbalstītājiem, pret jauna kara kurinātājiem.

Rietumeiropas valstīs klaiņo, savus tumšos «veikalus» kārto daudzi savu tautu nodevēji, kara noziedznieki. Viņi skumst pēc «vecajiem labajiem laikiem», kad viņi bija žandarmerijas priekšnieki un citādi varasvīri. Bet viņiem nav un nebūs atpakaļceļa.

... Stambula. Pēdējā piestātne ceļā uz Sevastopoli. Nabadzības rēgs klaiņo pa pilsētu. Tur taksometra šofera stāsts par dzīves dārdzību, par vēlēšanu viltošanu, par amerikaņu līnijkuģa «Misuri» jūrnieku skandaliem un kautiņiem Stambulas nomales dzertuvēs, par darba ļaužu beztiesību.

Ar prieku jūrnieki skata Melnās jūras viļņus Dzimtenes piekrastē. Pašu zeme, pašu jūra!

Ceļojuma dienas grāmata saista ar savu saturu un dzīvo, vietām humoristisko un satirisko apraksta veidu. Lasītājs redz drūmu pēckara ainu, pēckara dzīves pelēcību Rietumeiropā. Tā ir vecā, bojā ejošā pasaule. Bet tur aug arī jauni spēki, ne mazums labu ļaužu, saka autori, kuri cerību pilni noraugās uz mūsu padomju karogu un paši arī cinās par savām tiesībām.

„Amerikaņi Japanā"

O. Kurganovs. «Amerikaņi Japanā». Reportaža. Tulkojusi E. Bumbiere. Latvijas valsts izdevniecība, Rīgā, 1948.

1945. gada augusts — septembris. Sabiedroto bruņoto spēku varenie triecieni nospieda ceļos japaņu imperialismu. ... Acugu aerodromā nolaidās amerikaņu lidmašīna. Generali Duglasu Makarturu sagaidīja uzvarētās Japānas ministri un ģenerali, un japaņu tauta jautāja: ko nesīs nākotne? Generalis Makarturs devīgu roku bārstīja demokratiskā formā tērptus solījumus. Gadsimtu jūgā saliektā tauta mazliet atlieca plecus, klausījās. Ģeneralis solīja pārmaiņas politiskos un ekonomiskos institutos, solīja reformas laukos, solīja atcelt no amatiem kara noziedzniekus un sagraut Dzaibacu ģimeņu koncernu varu — daudz daudz solīja ģeneralis Duglass Makarturs.

Kā tad viņš tagad izpilda savus solījumus? Kāda izskatās Japana pēc kara? Kā tur cinās pret fašismu? Kā dzīvo japaņu darba tauta? — Lūk, uz šiem jautājumiem atbild padomju žurnalists O. Kurganovs savā ceļojuma aprakstā. Grāmatā savākts spilgts materials, kas reljefi parāda šīsdienas Japanu.

Kādreiz četru ģimeņu — Micuji, Micubisi, Sumitomo un Jasuda — rīcībā atradās visi Japanas ekonomiskie resursi. Otrais pasaules karš — «Japanas svētais karš» — atnesa postu taukai, bet vairoja Dzaibacu — finanču kliķes — bagātības: piecos pirmskara gados to kapitali divkāršojās, bet piecos kara gados — pieauga desmitkārt.

Kapitulacijas dienās Dzaibacu koncernos sākās trauksme, bet tā bija pāragra, jo Makarturs nemaz «negribēja lauzt japaņu komercialās tradicijas». Lai iemidzinātu tautas uzmanību, tika radīta Dzaibacu likvidacijas komisija. Bet tās sastāvā ar amerikaņu gādību uzaicināja personas, kas bija cieši saistītas ar Dzaibacu ģimenēm. Vai lai šie «likvidatori» zāģētu zaru, uz kura paši sēž?

Pēc kara radās divas politiskās partijas — radikaļi un liberaļi. Būtībā tās bija lielāko pasaules koncernu — Micubisi un Micuji «ģimeņu partiju» jauns nosaukums. Valsts varu ieguva «Dzaibacu kabinets». Parlamenta vēlēšanu dienā, ko japaņu progresivie cilvēki sauc par «demokratijas melno dienu», tautu piespieda ievēlēt parlamentā divsimt knazu un baronu, simt astondesmit astoņus rūpniecības firmu prezidentus un piecdesmit divus muižniekus. Kāda gan nozīme tam, kāds ir premjera uzvārds — Sidehara vai «socialists» Katajama, vai Josida. Viņi visi izpilda Dzaibacu instrukcijas: aizsarga Dzaibacus, vēršas pret tautu. Tā Dzaibacu stāvoklis nostabilizējās: viņi atrada kopīgu valodu ar Makarturu, ar Volstrita magnatiem. Simtiem dažādu Ņujorkas firmu pārstāvju šteidzās uz Tokio, lai noslēgtu izdevīgus tirdznieciskos līgumus. Volstrita un Dzaibacu pārstāvji vairs nerunā par Pirl-Harboru, Manilu vai Zalamanu salām. Viņi ir biznesmeni, viņus saista kopīgais vārds — bizness. Tā ir dolaru, jenu valoda. Amerikaņu kapitals kā varena straume ieplūst Japanas rūpniecībā. Japana pārvēršas par ASV noieta tirgu. Amerikaņu firmas pārņem arī Japanas kara rūpnīcas. Lūk, tādas izrādās ģenerała Makartura solītās pārmaiņas politiskos un ekonomiskos institutos.

Japaņu tauta smok zem divkārša jūga: Dzaibacu un amerikaņu jūga. Laukos un pilsētās klīst bezdarbnieku, ubagu un bezpajumtnieku bari. Tos skauj bada nāves kaulainā roka. Rūpnīcās visvairāk izmanto sieviešu un bērnu darbu. Sieviete saņem tikai pusi no vīrieša algas, bet bērni ceturtdaļu no sievietes algas.

Ierodoties Japanā, amerikaņi vispirms izsniedza licences un būvmaterialus atklāto namu īpašniekiem. Tas notika tai laikā, kad vajadzēja atjaunot tūkstošiem karā sagrauto dzīvojamo māju un skolu. O. Kurganovs apraksta, kādā veidā amerikaņi atbalsta atklāto māju īpašniekus, kā darbojas atklāto māju asociacija Kioto, kas apvieno 190 namu.

Amerikaņi Japanā saglabā ne vien kara rūpnīcas, aerodromus, kara ostas, bet arī japaņu kadru armiju. Savā grāmatā O. Kurganovs atmasko Makartura štaba divkosīgo spēli, kas vārdos demobilizē japaņu bruņotos spēkus, bet būtībā palīdz tiem nostiprināties.

Arī ideoloģiskā laukā amerikaņi atbalsta visreakcionārākās mācības: tennoismu un sintoismu. Sintoisms, kas izpaužas ķeizara cildināšanā un pastāvošo valsts institutu saglabāšanā, ir varena politiska mašīna tautas masu garīgai verdzināšanai.

O. Kurganovs grāmatu sarakstīja 1947 gadā. Notikumu un faktu bagātība, kas tajā atrodami, palīdz labāk izprast un orientēties šīsdienas Japanas saimnieciskajā un politiskajā dzīvē, palīdz dziļāk izprast amerikaņu «demokratismu». Amerikaņi Japanu pārvērš par savu noieta tirgu un strategisku bazi Klusajā okeanā, viņi cenšas nožņaugt japaņu tautas dziņu pēc brīvības, atbalsta fašismu. Bet cīņai ir modies Japanas proletariats, cīņai mostas gadsimtu dzimtniecības jūgā nospiestās japaņu sievietes. Japaņu progresivo cilvēku domas labi izsaka trīs Osakas pilsētas profesori demokrati: «... Makarturs grib iedzīt pagrīdē demokratiju, kā ziema upi zem ledus. Bet pavasaris saspridzinās visas ledus važas, un Japanā būs pavasaris.»

R. Aizpuriets

Laikraksts «Literatura un Māksla» iznāk vienreiz nedēļā. Redkoleģija: **J. Loganovskis** (atbildīgā redaktora v.), **M. Buša, N. Grinfelds, A. Grigulis, A. Krūmiņš, A. Lapiņš, A. Sakse.** Redakcijas adrese Rīgā Kr. Barona ielā 12. Telefons 21997. Runas stundas no plkst. 10—14. Numurs maksā Rbl. 1.— Abonēšanas maksa Rbl 52.— gadā. Abonentus pieņem Preses apvienība Rīgā, Kirova ielā 41/43
Izdevējs Latvijas laikrakstu un žurnalu izdevniecība Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40. Iespiests Latvijas PT 1. tipografijā «Cīņa» Blaumaņa ielā 38/40. JT 00538